

UCHWAŁA NR ...../.....

## ZARZĄDU POWIATU SŁUPSKIEGO

z dnia .....

**w sprawie zatwierdzenia „Diagnozy potrzeb uczniów, nauczycieli kształcenia  
zawodowego oraz wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego  
w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespole Szkół  
Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce dla trzech branż kluczowych  
(Turystyka, Środowisko, Chemia Lekka)”**

Na podstawie art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 1445 z późn. zm.) oraz Uchwały nr 493/45/15 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 28 maja 2015 roku w sprawie ogłoszenia konkursu na identyfikację koncepcji dotyczących szkolnictwa zawodowego stanowiących podstawę do ustalenia sieci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w ramach realizacji przedsięwzięcia strategicznego „Kształtowanie sieci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych uwzględniającej potrzeby subregionalnych i regionalnego rynków pracy”

**uchwała się, co następuje:**

§ 1 Zatwierdza się diagnozę potrzeb uczniów w zakresie podnoszenia umiejętności i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych, nauczycieli kształcenia zawodowego w zakresie doskonalenia kompetencji zawodowych oraz wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce dla trzech branż kluczowych (Turystyka, Środowisko, Chemia Lekka) do projektu zintegrowanego w ramach wypracowanej koncepcji pn. „Kształtowanie sieci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych uwzględniającej potrzeby subregionalnych i regionalnego rynków pracy”, w formie dokumentu stanowiącego załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2 Wykonanie uchwały powierza się Naczelnikowi Wydziału Polityki Społecznej.

§ 3 Uchwała wchodzi w życie w dniu następującym po dniu podpisania.

## UZASADNIENIE

### **do uchwały w sprawie zatwierdzenia „Diagnozy potrzeb uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce dla trzech branż kluczowych (Turystyka, Środowisko, Chemia Lekka)”**

Zarząd Województwa Pomorskiego jako Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Pomorskiego na lata 2014 - 2020 w dniu 28 maja 2015 r. podjął uchwałę w sprawie ogłoszenia konkursu na identyfikację koncepcji dotyczących szkolnictwa zawodowego w ramach Osi Priorytetowej 3, Poddziałania 3.3.1, typ 1. Projektów – Jakość edukacji zawodowej oraz Osi Priorytetowej 4, Działania 4.1 – Infrastruktura ponadgimnazjalnych szkół zawodowych. Do konkursu mogły przystąpić organy prowadzące szkoły lub placówki prowadzące kształcenie zawodowe.

Zakres przedmiotowy koncepcji wynika z przeprowadzonej diagnozy w zakresie potrzeb uczniów (dot. podnoszenia umiejętności i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych), nauczycieli kształcenia zawodowego i instruktorów praktycznej nauki zawodu (dot. doskonalenia kompetencji zawodowych) oraz szkół (dot. wyposażenia, infrastruktury). Powiat słupski zamierza przystąpić do tego konkursu, w związku z tym niezbędne stało się opracowanie diagnozy potrzeb rozwojowych uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz szkół. Zgodnie z rozdziałem 1.2 pkt 2 załącznika nr 2 pn. „Standardy realizacji wsparcia w zakresie Poddziałania 3.3.1. Jakość edukacji zawodowej RPO WP 2014-2020, w ramach konkursu nr RRPM.03.03.01-IZ.00-22-001/16” do „Regulaminu Konkursu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa 3 Edukacja Działanie 3.3. Poddziałanie 3.3.1 Jakość Edukacji Zawodowej” powinna być ona zatwierdzona przez organ prowadzący, a wnioski z diagnozy powinny zostać zawarte we wniosku o dofinansowanie.

Głównym celem projektu jest podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego poprzez ukształtowanie sieci ponadgimnazjalnych szkół zawodowych odpowiadających lokalnym i regionalnym potrzebom. Wsparcie szkół dotyczy zwiększenia szans uczniów szkół zawodowych na odniesienie sukcesu na rynku pracy, dostosowania kompetencji zawodowych nauczycieli do wymogów dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, zwiększenia i usystematyzowania współpracy szkół zawodowych z pracodawcami oraz szkołami wyższymi oraz wzmocnienia atrakcyjności oferty szkół zawodowych.

Wydział Polityki Społecznej, na podstawie złożonych przez dyrektorów szkół zawodowych powiatu słupskiego diagnoz potrzeb w kierowanych przez nich jednostkach oświatowych, sporządził „Diagnozę potrzeb uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce dla trzech branż kluczowych (Turystyka, Środowisko, Chemia Lekka)”. Wskazuje ona na konieczność udzielenia wsparcia uczniom w zakresie podnoszenia umiejętności i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych, nauczycielom kształcenia zawodowego w zakresie doskonalenia kompetencji zawodowych oraz szkołom w zakresie wyposażenia i infrastruktury.

W związku z tym, iż zgodnie z regulaminem konkursu diagnoza powinna być zatwierdzona w formie uchwały zarządu, podjęcie uchwały jest zasadne.

Słupsk, 3 maja 2016 roku

z up. **STAROSTY**

*Zbigniew Babiarz Lych*  
**NACZELNIK WYDZIAŁU  
POLITYKI SPOŁECZNEJ**

Załącznik  
do Uchwały Nr ...../2016  
Zarządu Powiatu Słupskiego  
z dnia ..... 2016 roku

**Diagnoza**  
**potrzeb uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego**  
**oraz wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego**  
**w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku**  
**i Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce**  
**dla trzech branż kluczowych**  
**(Turystyka, Środowisko, Chemia Lekka)**



## I. WPROWADZENIE

Celem diagnozy jest zebranie informacji o przebiegu kształcenia zawodowego w powiecie słupskim i powiązania ich z wymaganiami lokalnego rynku pracy.

Powiat słupski jest powiatem rolniczo-turystycznym z rozwijającymi się usługami budowlanymi, teleinformatycznymi, administracyjnymi oraz umiarkowanym rozwojem przemysłu. Głównie na te branże planowane jest ukierunkowanie szkolnictwa zawodowego w perspektywie do 2020 roku. Obejmować będzie ono kształcenie w zakresie ochrony środowiska, ekologii, turystyki, energetyki i elektroenergetyki, administracji i teleinformatyki (ICD).

Do zebrania informacji zastosowano dwie metody badawcze: wywiad i ankietę skierowaną do uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego i kadry zarządzającej. Ankieta objęto: 312 uczniów klas I – III technikum, 51 uczniów zasadniczej szkoły zawodowej i 14 nauczycieli kształcących w zawodach w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku (ZSA) oraz 20 uczniów i 6 nauczycieli kształcenia zawodowego w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce (ZSOiT).

Respondenci zarówno w badaniu ankietowym, jak i w wywiadzie, zostali wytypowani w sposób warstwowo-losowy z zachowaniem rozkładu w całej zbiorowości.

Celem prowadzonych wywiadów było również uzyskanie wyczerpujących odpowiedzi na temat prowadzonego kształcenia zawodowego bezpośrednio od dyrektorów szkół przygotowujących młodzież do wejścia na rynek pracy. Pytania dotyczące tego zagadnienia były pytaniami otwartymi i zamkniętymi, wiele zawierało prośbę o uzasadnienie odpowiedzi. W trakcie prowadzenia wywiadów, dyrektorzy okazali się kompetentni i rzetelnie przygotowani do udzielania odpowiedzi. W sytuacji kiedy brakowało im dostatecznej wiedzy, przywoływali nauczycieli w celu uzupełnienia informacji.

Problematyka badawcza w zakresie edukacji zawodowej dotyczyła ustalenia:

1. Potrzeb uczniów w zakresie podnoszenia ich umiejętności i uzyskiwania kwalifikacji zawodowych;
2. Potrzeb nauczycieli kształcenia zawodowego w zakresie doskonalenia kompetencji zawodowych;
3. Potrzeb szkół dotyczących wyposażenia i doposażenia pracowni, infrastruktury oraz prac dostosowawczych w celu stworzenia warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy.

## **II. ANALIZA SYTUACJI SZKÓŁ PROWADZĄCYCH KSZTAŁCENIE ZAWODOWE**

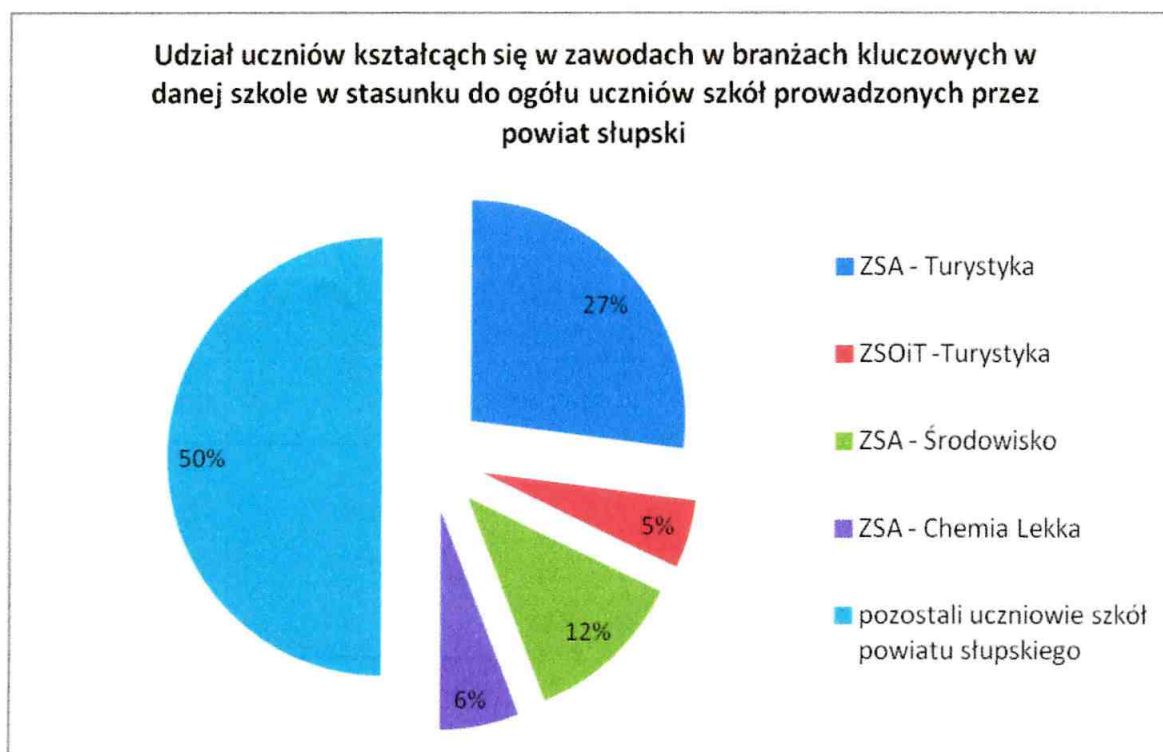
Kształceniem zawodowym w powiecie słupskim zajmują się: Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce, Zespół Szkół Agrotechnicznych im. Władysława Reymonta w Słupsku i Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w Damnicy, który w Szkole Przystosabiającej do Pracy przygotowuje uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym i ze sprzężeniami do nabycia umiejętności praktycznych i wykonywania czynności pracy na przykład w gospodarstwie domowym i biurze. Ta ostatnia szkoła oferuje następujące profile przysposobienia do pracy: gospodarstwo domowe z elementami rękodzieła artystycznego, pomocnik konserwatora terenów zielonych, pomocnik obsługi biura, rękodzieło artystyczne z elementami małej gastronomii, pomocnik opiekuna osób niepełnosprawnych. Przystosowanie do pracy rozumiane jest jako: kształtowanie właściwych postaw wobec pracy, przyswajanie podstawowej wiedzy o pracy i poznawanie typowych sytuacji związanych z pracą, nauka wykonywania różnych prac, w tym porządkowych i pomocniczych oraz opanowanie podstawowych umiejętności i czynności pracy, a także przygotowanie do podjęcia samodzielnej lub wspomaganiej pracy na określonym stanowisku na wolnym lub chronionym rynku pracy. Uczniowie szkoły nabywają umiejętności do wykonywania prostych prac, nie uzyskują jednak kwalifikacji zawodowych.

### **Oferta edukacyjna Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce**

W Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce funkcjonują dwa typy szkół - zasadnicza szkoła zawodowa i technikum, w którym młodzież kształci się w zawodach: technik mechanik, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa oraz technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. W zasadniczej szkole zawodowej prowadzone są klasy wielozawodowe obejmujące zawody: mechanik pojazdów samochodowych, kucharz małej gastronomii, fryzjer, piekarz i stolarz.

W Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku funkcjonuje Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi i Technikum nr 6. W pierwszej młodzież kształci się w zawodach kucharz i ogrodnik. W drugiej: technik architektury krajobrazu, technik analityk, technik ekonomista, technik geodeta, technik informatyk, technik ochrony środowiska, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej – nowy kierunek kształcenia od roku szkolnego 2015/2016, technik technologii żywności oraz technik żywienia i usług gastronomicznych.

Obie szkoły prowadzone przez powiat słupski posiadają ofertę edukacyjną, która ukierunkowana jest na potrzeby lokalnego rynku pracy. Poniższy wykres przedstawia procentowy udział uczniów kształcących się w zawodach w kluczowych branżach w danej szkole w stosunku do ogółu uczniów szkół prowadzonych przez powiat słupski.



Ponad jedna trzecia uczniów (32%) wybiera zawody w branży turystyka, w tym 27% to uczniowie ZSA w Słupsku, a 5% uczniowie ZSOiT w Ustce. Kolejną liczną grupę tworzą uczniowie w branży środowisko (12%) i chemia lekka (6%). Drugie 50% to pozostali uczniowie obu zespołów szkół prowadzonych przez powiat słupski.

**LICZBA UCZNIÓW W SZKOŁACH W LATACH SZKOLNYCH 2012/2013, 2013/2014 ORAZ  
2014/2015 Z UWZGLĘDNIENIEM KSZTAŁCENIA W POSZCZEGÓLNYCH ZAWODACH**

Lp.	Szkoła	typ szkoły	zawód/przedmioty rozszerzone	Liczba uczniów			
				rok szkolny 2012/2013	rok szkolny 2013/2014	rok szkolny 2014/2015	Razem
1.	Zespół Szkół Agrotechnicznych im. Władysława Reymonta w Słupsku	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	kucharz	26	56	79	161
			kucharz małej gastronomii	44	0	0	44
			cukiernik	17	0	0	17
			<b>Razem</b>	<b>87</b>	<b>56</b>	<b>79</b>	<b>222</b>
		Technikum	technik agrobiznesu	20	9	0	29
			technik analityk	29	45	61	135
			technik ochrony środowiska	48	45	55	148
			technik architektury krajobrazu	110	116	114	340
			technik geodeta	109	104	99	312
			technik ekonomista	61	66	49	176
			technik technologii żywności	13	33	41	87
			technik żywienia i usług gastronomicznych	61	125	167	353
			technik organizacji usług gastronomicznych	93	69	27	189
			technik żywienia i gospodarstwa domowego	53	39	21	113
			kucharz	25	23	21	69
			technik informatyk	130	118	121	369
			technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	0	0	0	0
			<b>Razem</b>	<b>752</b>	<b>792</b>	<b>776</b>	<b>2320</b>
			<b>OGÓLEM</b>	<b>839</b>	<b>848</b>	<b>855</b>	<b>2542</b>
			2.	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Uście	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	oddział wielozawodowy (mechanik pojazdów samochodowych, fryzjer)	5
<b>Razem</b>	<b>5</b>	<b>0</b>				<b>0</b>	<b>5</b>
Technikum	technik mechanik	9			20	28	57
	technik żywienia i usług gastronomicznych	0			0	22	22
	technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	16			28	22	66
	technik hotelarstwa	39			23	14	76
	technik handlowiec	6			0	0	6
	<b>Razem</b>	<b>70</b>			<b>71</b>	<b>86</b>	<b>227</b>
Technikum Uzupełniające dla Dorosłych	kucharz	16			5	4	25
	technik mechanik	20			8	8	36
	technik handlowiec	1			0	0	1
<b>Razem</b>	<b>37</b>	<b>13</b>			<b>12</b>	<b>62</b>	
Liceum Ogólnokształc ące		170			144	118	432
	<b>Razem</b>	<b>170</b>			<b>144</b>	<b>118</b>	<b>432</b>
Liceum Ogólnokształc ące dla		14	9	37	60		
	<b>Razem</b>	<b>14</b>	<b>9</b>	<b>37</b>	<b>60</b>		
<b>OGÓLEM</b>	<b>OGÓLEM</b>	<b>296</b>	<b>237</b>	<b>253</b>	<b>786</b>		
<b>OGÓLEM</b>	<b>OGÓLEM</b>	<b>1135</b>	<b>1085</b>	<b>1108</b>	<b>3328</b>		

Liczbę uczniów w obu zespołach szkół objętych kształceniem zawodowym i w rozbiu na poszczególne lata szkolne 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 oraz zawody przedstawia powyższa tabela. Z zawartych w niej danych wynika, że w kolejnych latach szkolnych w obu zespołach szkół w klasach zawodowych łącznie pobierało naukę 1135, 1085 i 1108 uczniów, w tym odpowiednio: 839, 848 i 855 w ZSA w Słupsku i odpowiednio: 296, 237, 253 w ZSOiT w Ustce. W Zasadniczej Szkole Zawodowej Nr 6 w Słupsku w zawodach: kucharz, kucharz małej gastronomii i cukiernik pobierało naukę łącznie w kolejnych trzech latach odpowiednio: 87, 56 i 79 uczniów. W Zasadniczej Szkole Zawodowej w Ustce w oddziale wielozawodowym (mechanik pojazdów, samochodowych, fryzjer) w roku szkolnym 2012/2013 pobierało naukę zaledwie 5 uczniów. W kolejnych latach nie było zainteresowanych uczniów podjęciem nauki tych zawodów i innych.

Spośród zawodów technikalnych w ZSA w Słupsku w kolejnych trzech latach szkolnych dużym zainteresowaniem cieszył się technik informatyk (ok. 120 uczniów pobierało naukę rocznie), technik architektury krajobrazu (naukę rocznie pobierało po ok. 110 uczniów) i technik geodeta (też naukę pobierało po ok. 100 uczniów). Co roku dużym zainteresowaniem cieszyły się kierunki żywieniowe, tj. do wygaśnięcia technik organizacji usług gastronomicznych (w pierwszych dwóch latach po ok. 90 i 70 uczniów rocznie, w trzecim roku 27 uczniów – IV klasa), technik żywienia i gospodarstwa domowego (od roku szkolnego 2012/2013 po ok. 50, 40 i 20 uczniów), które zostały zastąpione nowym zawodem - technik żywienia i usług gastronomicznych (w roku szkolnym 2014/2015 uczyło się go 167 uczniów). Średnim zainteresowaniem cieszył się zawód technik ochrony środowiska (po ok. 50 uczniów rocznie) i technik analityk (od roku szkolnego 2013/2014 po ok. 40 i 60 uczniów pobierało naukę rocznie, w roku szkolnym 2012/2013 – naukę tego zawodu pobierało zaledwie 27 uczniów).

W Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce w kolejnych trzech latach szkolnych 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 największym zainteresowaniem cieszył się zawód technik hotelarstwa (w pierwszych dwóch latach szkolnych uczyło się go po 39 i 23 uczniów, w roku szkolnym 2014/2015 ich liczba spadła do 14). Od roku szkolnego 2014/2015 do oferty edukacyjnej szkoły wprowadzono zawód technik żywienia i usług gastronomicznych (naukę w tym zawodzie rozpoczęło ok. 20 uczniów). Drugim zawodem pod względem największego zainteresowania był zawód technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej (uczyło się go rocznie po 16, 28 i 22 uczniów). W dwóch latach szkolnych 2013/2014 i 2014/2015 po 20 i 28 uczniów rocznie uczyło się też zawodu technik mechanik, natomiast w roku szkolnym 2012/2013 - tylko 9.



Oba powiatowe zespoły szkół co roku zmieniają swoją ofertę kształcenia zawodowego uzupełniając ją o nowe zawody potrzebne na rynku pracy i eliminują te zawody z oferty kształcenia, na które nie ma zainteresowania młodzieży lub którymi nie jest zainteresowany rynek pracy.

### **Baza dydaktyczna**

Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce dysponuje budynkiem z 15 salami lekcyjnymi, 6 pracowniami, w tym 2 komputerowymi, aulą, biblioteką z czytelnią, halą widowiskowo-sportową (o powierzchni 1056 m<sup>2</sup>) z siłownią, salą gimnastyki korekcyjnej, sauną i bufetem, gabinetem pedagoga, gabinetem profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Budynek dostosowany jest do osób niepełnosprawnych.

W Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku w dwóch budynkach mieszczą się 23 sale lekcyjne, jest 7 pracowni, w tym 5 komputerowych, sala gimnastyczna o powierzchni 231 m<sup>2</sup>, biblioteka z czytelnią, są gabinety pedagoga i pomocy przedlekarskiej. Szkoła dysponuje terenem sportowym o powierzchni 5446 m<sup>2</sup>. Obecnie budynek przystosowywany jest do potrzeb osób niepełnosprawnych. Obie szkoły mają dostęp do Internetu.

Zarówno ZSA w Słupsku, jak i ZSOiT w Ustce realizuje program praktycznej nauki zawodu we własnych pracowniach, u pracodawców oraz w pracowniach Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku. Organizowane są praktyki zawodowe oraz zajęcia praktyczne. Praktyki zawodowe realizowane są w zależności od kształconego zawodu w formie oddelegowania uczniów do różnego rodzaju instytucji, placówek oraz pracodawców na okres czasu wynikający z programu nauczania, najczęściej na cztery tygodnie. Praktyki te odbywały się między innymi w Gastronomii Słupskiej, Hotelu Atena, Pracowni Studiów Architektonicznych ATA, Powiatowej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej, Urzędzie Skarbowym i Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska – Delegaturze w Słupsku. Szkoła podpisuje stosowne umowy z pracodawcami, natomiast zajęcia praktyczne odbywają się w ciągu roku szkolnego raz lub dwa razy w tygodniu dla każdej klasy z podziałem na grupy, zgodnie z programami nauczania. Zajęcia praktyczne odbywały się m.in. w kuchni Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. J. Korczaka w Słupsku, w Warsztatach Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku, markecie OBI, Gospodarstwie Ogrodniczym w Słupsku i Szkolnym Ogrodzie Dydaktycznym.

Pracownie szkolne wyposażone są zgodnie z wymaganiami wynikającymi z programu nauczania właściwego dla kształconego zawodu. ZSOiT w Ustce jest ośrodkiem egzaminacyjnym dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie: technik hotelarstwa, technik żywienia i usług gastronomicznych. ZSA w Słupsku jest natomiast ośrodkiem egzaminacyjnym dla kwalifikacji

wyodrębnionej w zawodzie: technik architektury krajobrazu, technik geodeta, technik informatyk, technik analityk. W pracowniach Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku uczniowie ZSA odbywają zajęcia pod kierunkiem nauczycieli praktycznej nauki zawodu w następujących zawodach: technik żywienia i usług gastronomicznych, technik technologii żywności, kucharz; ZSOiT - technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa. Ten ostatni zespół szkół ponosi dodatkowe koszty związane z dojazdem uczniów do Centrum Kształcenia Praktycznego w Słupsku. Oba zespoły dążą do poprawy jakości nauczania praktycznej nauki zawodu poprzez unowocześnianie swoich pracowni pod kątem wymagań pracodawców.

### Kadra dydaktyczna

Branża	Szkoła	Liczba egzaminatorów	Liczba nauczycieli	
			Teoretycznych przedmiotów zawodowych	Praktycznej nauki zawodu
Turystyka	ZSA	4	6	6
	ZSOiT	1	3	3
Środowisko	ZSA	1	6	4
Chemia Lekka	ZSA	0	3	3

W branży turystyka w ZSA w Słupsku uczniów w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych kształci 6 nauczycieli teoretycznej i 6 nauczycieli praktycznej nauki zawodu, w tym 4 osoby są egzaminatorami. W ZSOiT w Ustce w zawodzie technik hotelarstwa kształci uczniów 3 nauczycieli teoretycznej i 3 praktycznej nauki zawodu, w tym jedna osoba jest egzaminatorem. W branży środowisko w ZSA najczęściej uczniów wybiera zawód technik architektury krajobrazu i kształci ich 3 nauczycieli teoretycznej oraz 3 praktycznej nauki zawodu, jedna osoba jest egzaminatorem. W branży chemia lekka w ZSA zawodu technik analityk uczy 3 nauczycieli teoretycznej i 3 praktycznej nauki zawodu.

Nauczyciele sami przygotowują w szkole zajęcia oraz uczestniczą w zajęciach organizowanych w Słupskim Inkubatorze Technologicznym i Słupskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Organizują wiele konkursów, m.in.: Powiatowy Konkurs „Teraz Woda”, „Najlepszy w zawodzie”, „Aranżacja stołów wielkanocnych i bożonarodzeniowych”, „O żywności i żywieniu”,

„Kuchnia w literaturze”, „Puchar Regionu”, „Rolniczak LAN Party”: „IT Szkoła”, „Interaktywny Produkt IT”. W szkołach był realizowany projekt Wyberam e-fizykę - program blended learningowy podnoszący kluczowe kompetencje uczniów. Jest realizowany projekt e-Doświadczenie w fizyce - innowacyjny cykl zajęć mających na celu wypracowanie nowych rozwiązań, a następnie ich upowszechnienie w praktyce szkolnej. W roku szkolnym 2012/2013 wprowadzona została innowacja „Wirtualna fizyka - wiedza prawdziwa”, polegająca na wdrożeniu programu nauczania z fizyki z wykorzystaniem edukacyjnych gier video w toku tradycyjnej lekcji, pokazująca praktyczne zastosowanie zjawisk fizycznych w praktyce i przemyśle. Realizowana jest również Szkoła Nowych Technologii - dla uczniów i nauczycieli. Ponadto nauczyciele praktycznej nauki zawodu są także koordynatorami projektu unijnego realizowanego przez szkoły pn. „Praktyki zawodowe drogą do doskonalenia umiejętności kluczowych wynikających ze standardów UE”.

Wszyscy nauczyciele w obu zespołach szkół zajmujący się kształceniem zawodowym posiadają odpowiednie kwalifikacje do teoretycznej i praktycznej nauki zawodu. Wszyscy są nie tylko teoretykami, ale również praktykami z dużym doświadczeniem zawodowym. Prowadzone przez nich zajęcia z zakresu praktycznej nauki zawodu mają charakter ćwiczeniowy, doświadczalny i projektowy.

### Zdawalność egzaminów zawodowych

Branża	Szkoła	Zawód	Rok szkolny	Odsetek uczniów (%)	
				przystępujących do egzaminu zawodowego	którzy zdali egzamin zawodowy
Turystyka	ZSA	Technik żywienia i usług gastronomicznych	2012/2013	100	56
			2013/2014	100	85
			2014/2015	86	100
		Kucharz	2012/2013	egzamin nie był prowadzony	
			2013/2014	egzamin nie był prowadzony	
			2014/2015	81,8	44,4
	ZSOiT	Technik hotelarstwa	2012/2013	83,4	50
			2013/2014	100	44,4
			2014/2015	64,29	44,4
Środowisko	ZSA	Technik architektury krajobrazu	2012/2013	100	61
			2013/2014	95	35

			2014/2015	96	64
		Technik ochrony środowiska	2012/2013	100	39
			2013/2014	100	25
			2014/2015	100	21
Chemia Lekka	ZSA	Technik analityk	2012/2013	egzamin nie był prowadzony	
			2013/2014	egzamin nie był prowadzony	
			2014/2015	100	100

W Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku w przypadku zawodu technik żywienia i usług gastronomicznych w kolejnych dwóch latach szkolnych 2012/2013 i 2013/2014 do egzaminu zawodowego przystąpiło 100% uczniów, w roku szkolnym 2014/2015 – 86%. Egzamin zdało odpowiedni: 56, 85 i 100% uczniów. W przypadku zawodu technik ochrony środowiska do egzaminu zawodowego w kolejnych latach szkolnych 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 przystąpiło 100% uczniów, ale egzamin ten zdało tylko 39, 25 i 21% uczniów. W przypadku zawodu technik architektury krajobrazu do egzaminu zawodowego w roku szkolnym 2012/2013 przystąpiło 100% uczniów, a zdało go 61%, zaś w latach szkolnych 2013/2014 i 2014/2015 przystąpiło odpowiednio 94 i 96% uczniów, a zdało egzamin 35 i 64%. W zawodzie technik analityk w latach szkolnych 2012-2014 egzamin nie był prowadzony, natomiast w roku szkolnym 2014/2015 przystąpiło do niego 100% uczniów i tyle zdało. W przypadku zawodu kucharz w Zasadniczej Szkole Zawodowej w latach 2012 – 2014 egzamin nie był prowadzony. W roku szkolnym 2014/2015 przystąpiło do niego 81,8% uczniów, a zdało 44,4%.

W Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce w zawodzie technik hotelarstwa do egzaminu zawodowego w latach szkolnych 2012/2013, 2013/2014 i 2014/2015 przystąpiło odpowiednio: 83,4, 100 i 64,29% uczniów, zdało go: 50, 44,4 i 44,4% uczniów.

Uzyskane wyniki z egzaminu zawodowego w zawodach w branżach kluczowych są dla wszystkich zawodów wyższe od wyników uzyskanych w okręgu pomorskim i w kraju w każdym roku szkolnym. W sesji letniej 2015 roku wyniki uczniów ZSA były wyższe od wyników w okręgu pomorskim, w przypadku zawodu technik architektury krajobrazu - o 25%, zawodu technik żywienia i gospodarstwa domowego - o 21%, zawodu technik analityk - o 11%. W sesji letniej 2014 roku wyniki uczniów ZSA były wyższe od wyników w okręgu pomorskim tylko w zawodzie technik ochrony środowiska - o 11%, natomiast w sesji letniej 2013 roku były wyższe od wyników w okręgu pomorskim też tylko w jednym zawodzie - technik architektury krajobrazu - o 19%.

Wśród absolwentów techników znakomity, stuprocentowy wynik uzyskali w 2015 roku technicy analitycy oraz technicy żywienia i usług gastronomicznych. Słaby wynik osiągnęli zdający

w zawodzie technik ochrony środowiska – 21 %. Biorąc pod uwagę trzy ostatnie lata – najlepszym wynikiem mogą pochwalić się absolwenci ZSA w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych – średnia zdawalność wyniosła 80,3%, zaś tendencję spadkową można zauważyć w zawodzie technik ochrony środowiska.

W zawodzie technik hotelarstwa w ZSOiT do egzaminu zawodowego przystępują prawie wszyscy uczniowie (średnio w trzech kolejnych omawianych latach szkolnych - 91,5%). Wyniki egzaminów w poszczególnych latach były zbliżone, ale niższe od średnich wyników w okręgu pomorskim. Należy jednak zauważyć, że wyniki uczniów w ZSOiT w Ustce na wejściu (z egzaminu gimnazjalnego) są niższe od wyników uczniów rozpoczynających naukę w ZSA. Nauczyciele muszą tu dużo pracować, aby wyrównać braki edukacyjne uczniów z poprzednich etapów edukacyjnych.

### **Osiągnięcia uczniów**

Odsetek uczniów, którzy w omawianych trzech latach szkolnych zostali zwolnieni z etapu pisemnego egzaminu zawodowego w związku z uzyskaniem tytułu odpowiednio laureata lub finalisty w turniejach i olimpiadach tematycznych związanych z kształceniem zawodowym w branży turystyka w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku wyniósł 0,75%, natomiast w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce nie było takich uczniów. W Zespole Szkół Agrotechnicznych w branży środowisko wyniósł 3,26%, a w branży chemia lekka też nie było takich uczniów. W 2014 roku jeden uczeń ZSA uzyskał tytuł finalisty i jeden tytuł laureata Olimpiady Wiedzy i Umiejętności Rolniczych, w 2013 roku jeden uczeń uzyskał tytuł finalisty, a dwóch tytuł laureata tej samej olimpiady.

### **Losy absolwentów szkół zawodowych w powiecie słupskim**

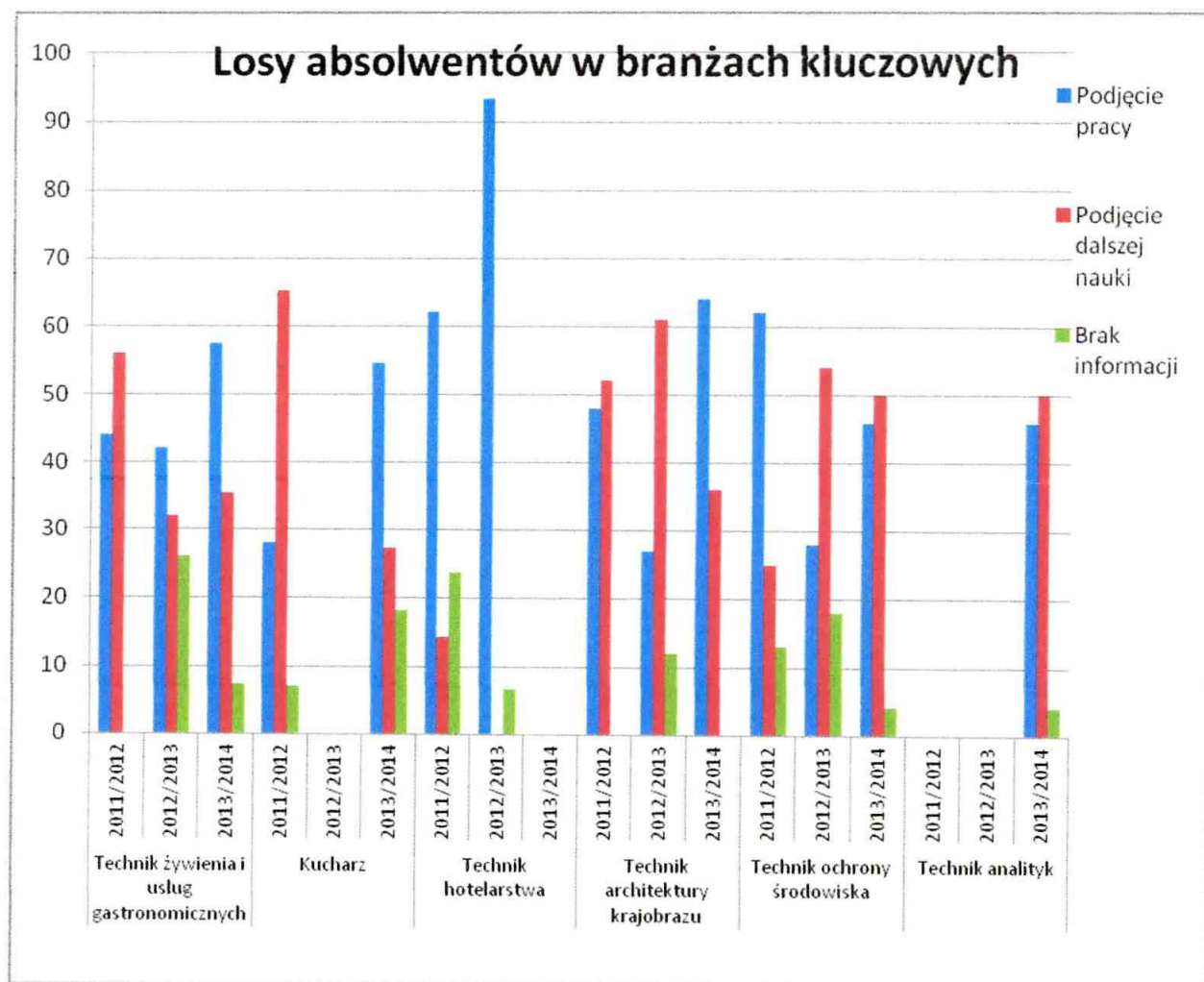
W szkołach powiatu słupskiego każdego roku bada się losy absolwentów. Wychowawcy klas, których uczniowie ukończyli szkołę na bieżąco monitorują ich sytuację, zbierają od nich i ich rodziców informacje o uczelniach i szkołach policealnych, na których kontynuują oni naukę lub o przedsiębiorstwach, zakładach, w których podejmują pracę.

Poniższa tabela przedstawia losy absolwentów kształcących się w trzech kluczowych branżach.

Branża	Szkoła	Zawód	Rok szkolny	Losy absolwentów (w %)		
				Podjęcie pracy	Podjęcie dalszej nauki	Brak informacji
Turystyka	ZSA	Technik żywienia i usług gastronomicznych	2012/2013	44	56	0
			2013/2014	42	32	26
			2014/2015	57,35	35,29	7,36
		Kucharz	2012/2013	28	65	7
			2013/2014	Brak absolwentów		
			2014/2015	54,55	27,27	18,18
	ZSOiT	Technik hotelarstwa	2012/2013	62	14,3	23,7
			2013/2014	93,3	0	6,7
			2014/2015	Brak absolwentów		
Środowisko	ZSA	Technik architektury krajobrazu	2012/2013	48	52	0
			2013/2014	27	61	12
			2014/2015	64	36	0
		Technik ochrony środowiska	2012/2013	62	25	13
			2013/2014	28	54	18
			2014/2015	45,83	50	4,17
Chemia Lekka	ZSA	Technik analityk	2012/2013	Brak absolwentów		
			2013/2014	Brak absolwentów		
			2014/2015	45,83	50	4,17

W roku szkolnym 2012/2013, w ZSA 56% absolwentów zawodu technik żywienia i usług gastronomicznych podjęło naukę, 44% - pracę; w roku 2013/2014 - 32% podjęło naukę, 42% - pracę; w roku 2014/2015 – ok. 35% podjęło naukę, 57% - pracę. W roku szkolnym 2012/2013 - 65% absolwentów zawodu kucharz podjęło dalszą naukę, 28% - pracę, zaś w 2014/2015 – prawie 55% podjęło pracę, a ponad 28% dalszą naukę. W przypadku absolwentów z tytułem technik architektury krajobrazu w roku szkolnym 2012/2013 - 52% podjęło dalszą naukę, 48% podjęło

pracę; w roku 2013/2014 - 61% podjęło dalszą naukę, 27% - pracę, a w roku 2014/2015 - 36% podjęło dalszą naukę, natomiast 64% - pracę. Spośród absolwentów z tytułem technika ochrony środowiska w roku szkolnym w roku 2012/2013 - 25% podjęło dalszą naukę, 62% - pracę; w roku szkolnym 2013/2014 - 54% podjęło dalszą naukę, 28% - pracę, a w roku szkolnym 2014/2015 - 50% podjęło dalszą naukę, prawie 46% - pracę. W 2015 roku z tytułem technika analityka edukację kontynuowało 50% absolwentów, natomiast 46% podjęło pracę. Jeśli chodzi o absolwentów technikum hotelarstwa w Ustce to większość podjęła pracę - w 2013 roku - 62%, w 2014 roku - 93,3%. Naukę kontynuowało w 2013 roku - 14,3% absolwentów, w 2014 roku nie podjął jej po zakończeniu szkoły żaden absolwent. Brak było jednak informacji o losach 6,7% absolwentów. W 2015 roku szkoła nie miała absolwentów tego zawodu.



Z powyższych danych wynika, że absolwenci szkół zawodowych powiatu słupskiego podejmują pracę, ale sporą grupę absolwentów stanowi też młodzież decydująca się na kontynuowanie nauki.

## POTRZEBY UCZNIÓW, NAUCZYCIELI I SZKOŁY

### Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku

W celu ustalenia potrzeb uczniów i nauczycieli Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku w zakresie rozwoju kompetencji zawodowych przeprowadzono ankietę wśród uczniów i nauczycieli.

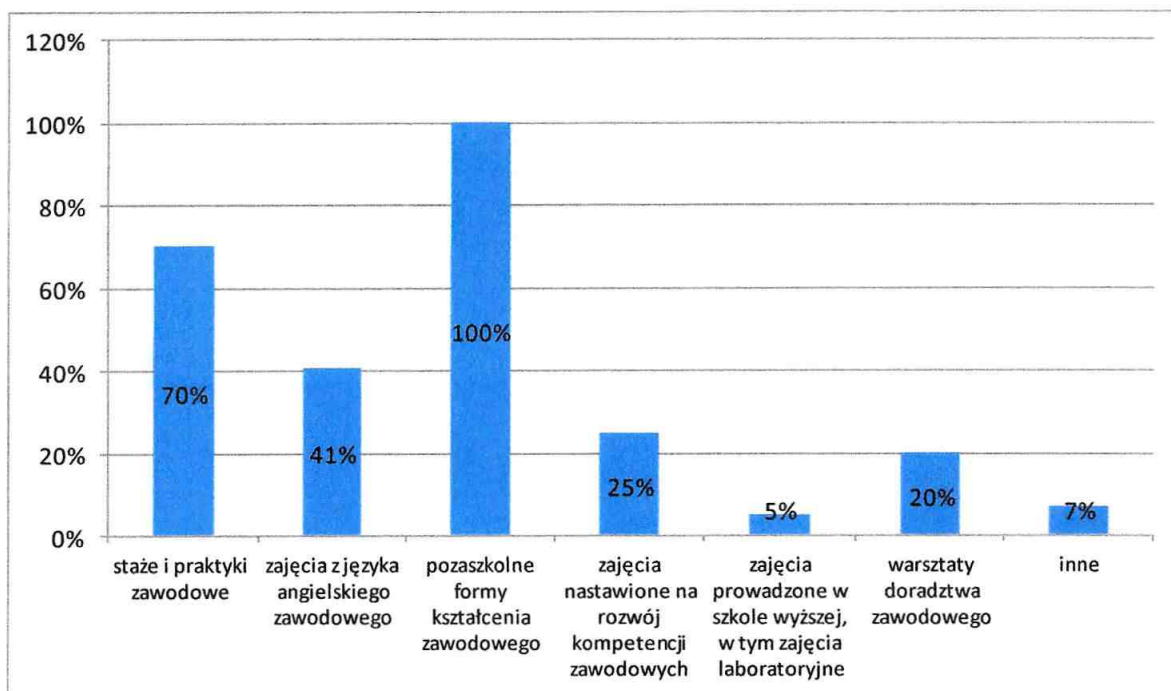
#### Potrzeby uczniów

Ankieta została przeprowadzona wśród 312 uczniów klas I – III technikum (w zawodach: technik architektury krajobrazu, technik analityk, technik ochrony środowiska oraz technik żywienia i usług gastronomicznych) i 51 uczniów zasadniczej szkoły zawodowej w zawodzie kucharz objęto nią 94,29% badanej populacji. Uczniowie zostali poproszeni o wypowiedzenie się na temat: „Jakie formy wsparcia mają wpływ na rozwój kompetencji zawodowych?”. W ankiecie wielokrotnego wyboru mogli wybierać spośród następujących możliwości:

- staże i praktyki zawodowe organizowane u pracodawców/przedsiębiorców,
- zajęcia z języka angielskiego zawodowego,
- pozaszkolne formy kształcenia zawodowego,
- zajęcia nastawione na rozwój kompetencji zawodowych,
- zajęcia prowadzone w szkole wyższej, w tym zajęcia laboratoryjne,
- warsztaty doradztwa zawodowego,
- inne.

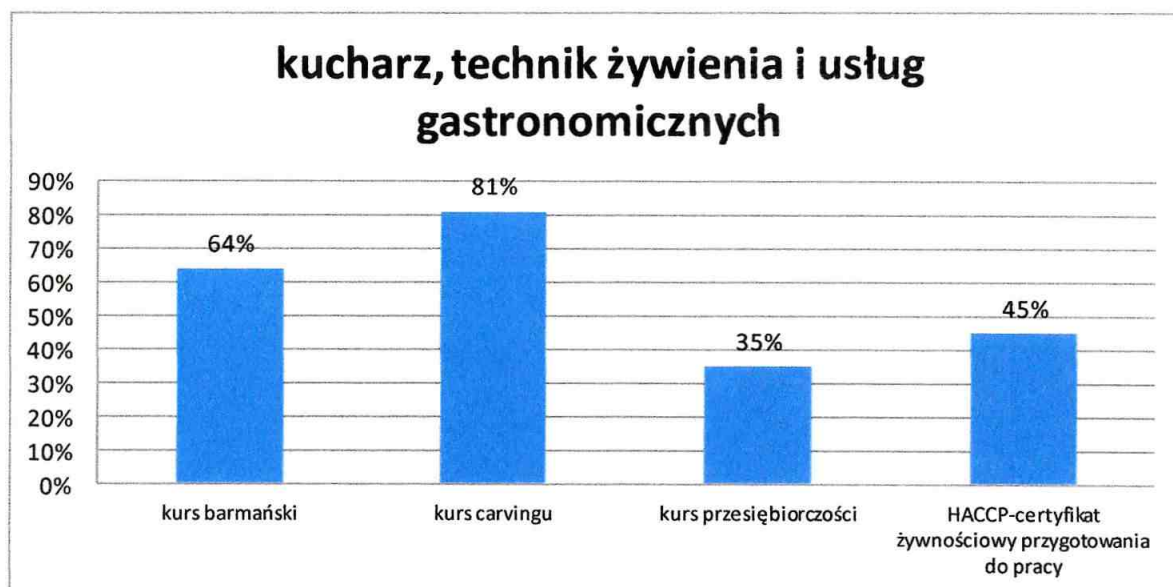


Procentowy rozkład wybieranych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres

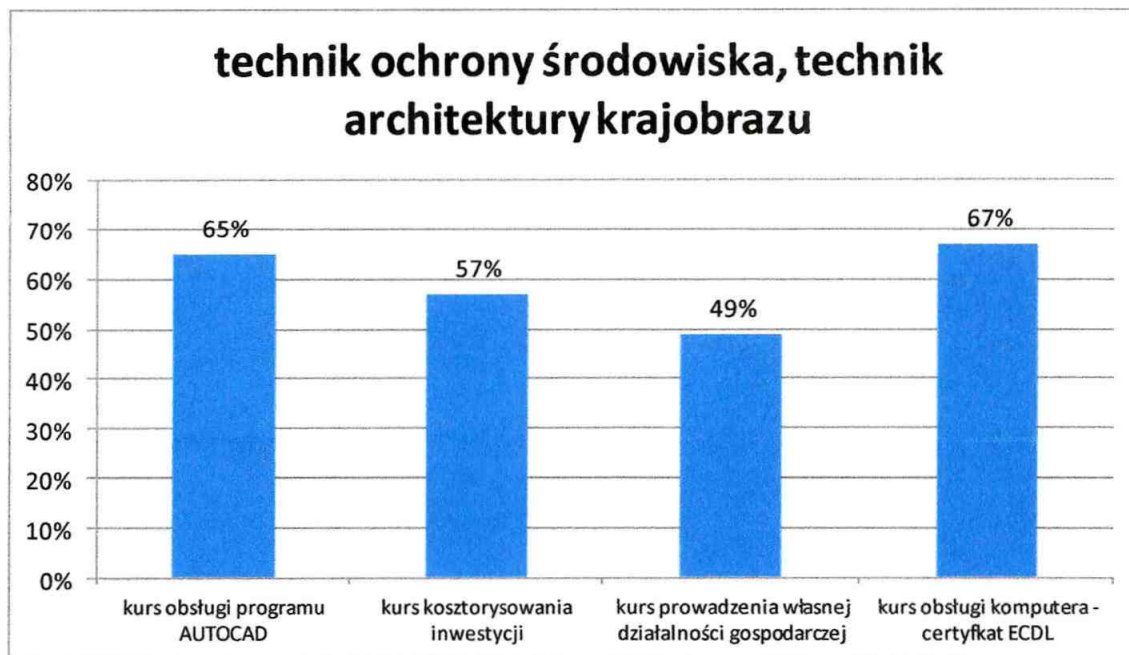


Ankietowani stwierdzili, iż największy wpływ na rozwój kompetencji zawodowych mają pozaszkolne formy kształcenia zawodowego oraz staże i praktyki zawodowe, również zajęcia z języka angielskiego zawodowego w dużej mierze zwiększają ich kompetencje na rynku pracy.

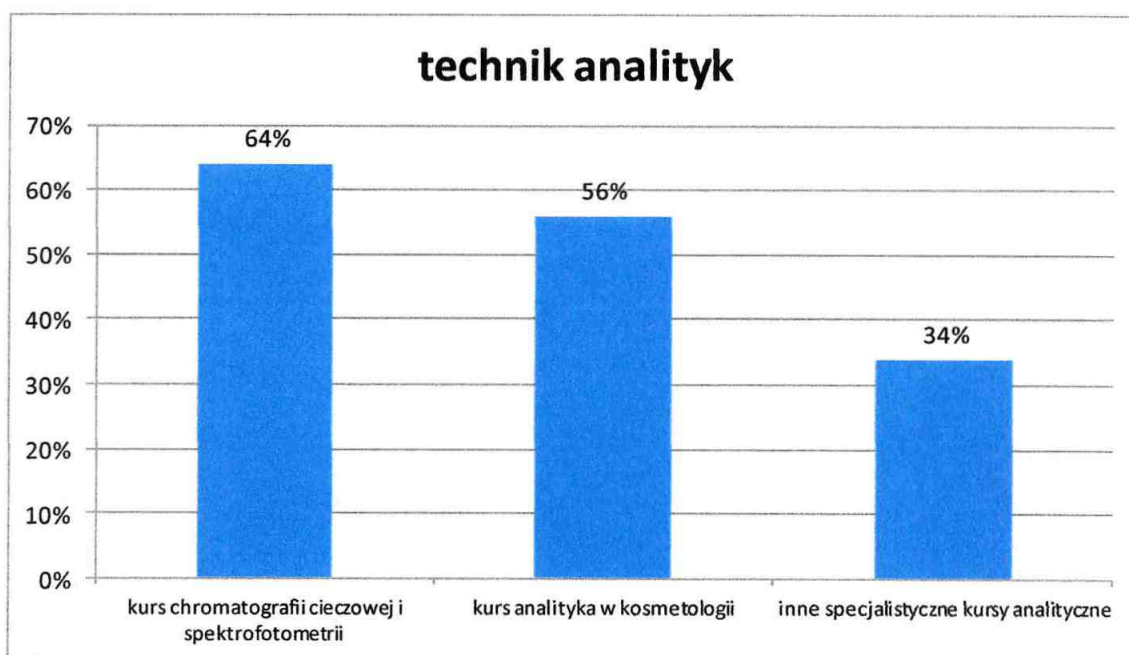
W ankiecie zapytano też o pozaszkolne formy kształcenia zawodowego. Odpowiedzi uczniów poszczególnych zawodów ilustrują poniższe wykresy.



Najwięcej uczniów zawodu kucharz oraz technik żywienia i usług gastronomicznych wymieniło kurs carvingu (81%) i kurs barmański (64%). Dużym zainteresowaniem cieszył się również HACCP - certyfikat żywnościowy przygotowania do pracy (45%).

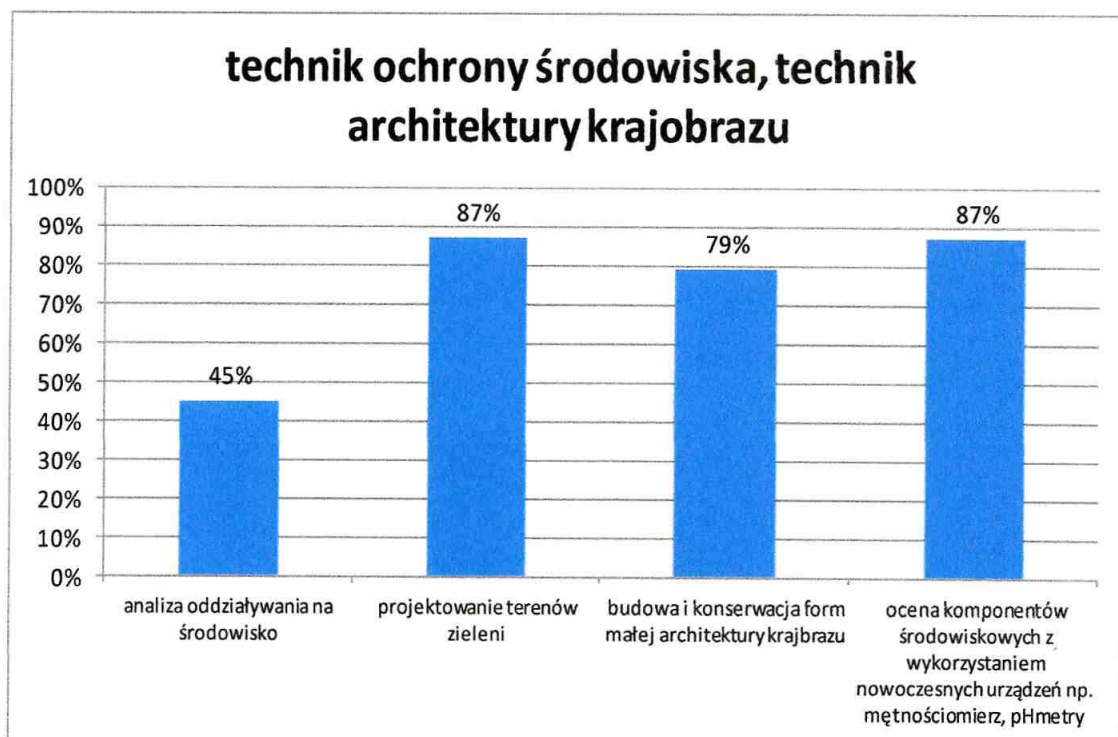
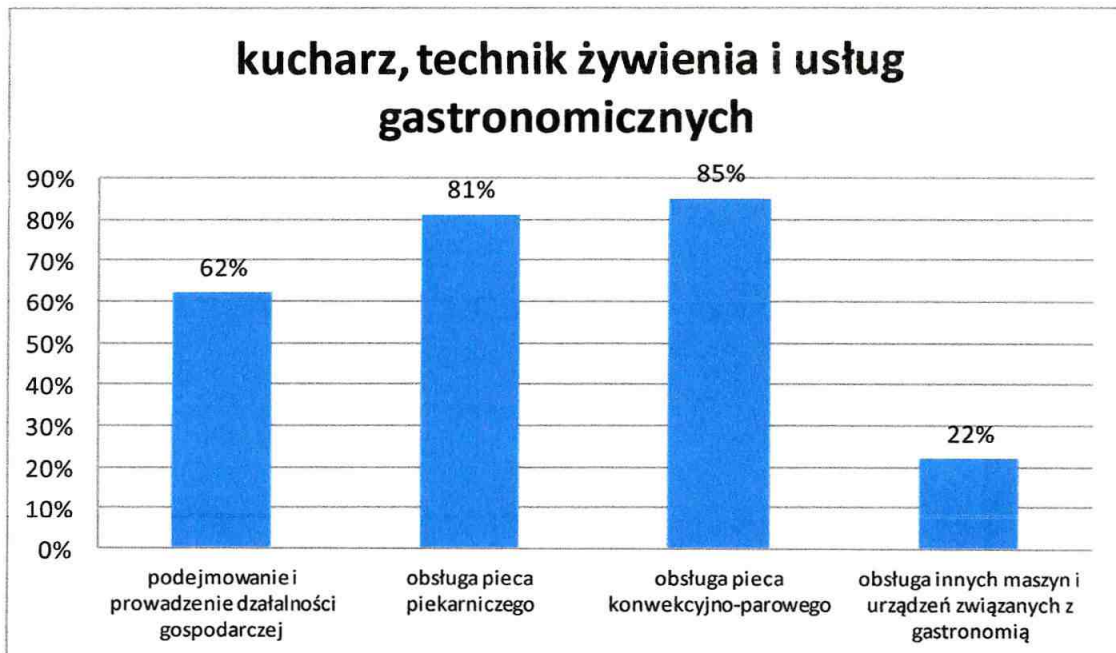


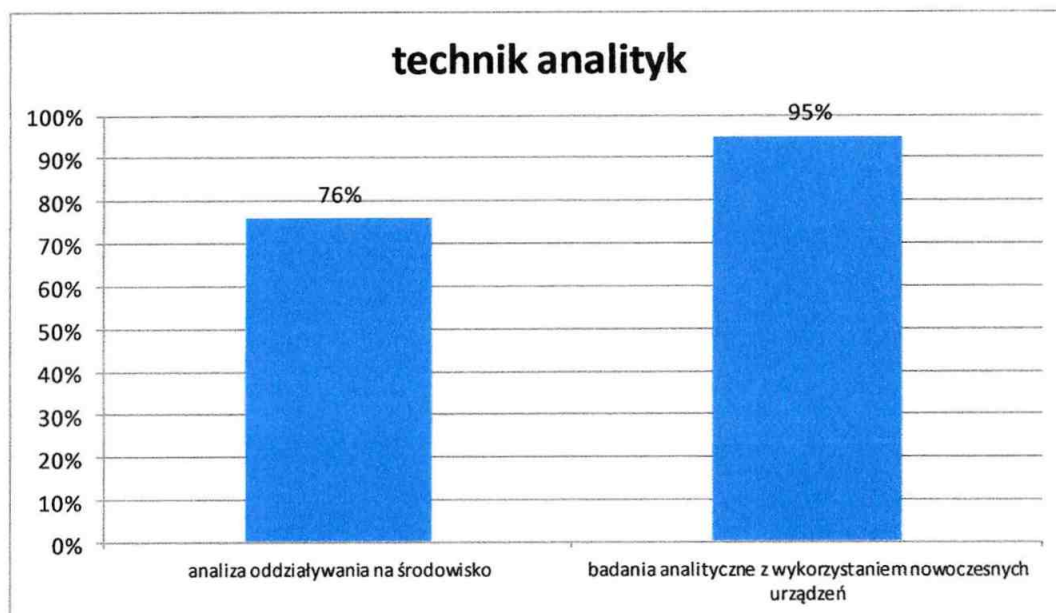
Uczniowie tych dwóch zawodów preferują kursy: obsługi komputera – ECDL (67%), obsługi programu AUTOCAD (65%) oraz kosztorysowania inwestycji (57%). Prawie połowa uczniów podała, że chce uczestniczyć w kursie prowadzenia własnej działalności gospodarczej.



Uczniowie kształcący się w zawodzie technik analityk jako najbardziej ich interesujące wymienili kurs chromatografii cieczowej i spektrofotometrii (64%) oraz analityki kosmetyki (56%).

Wymienione przez uczniów zajęcia nastawione na rozwój ich kompetencji ilustrują poniższe wykresy.





Uczniowie kształcący się w zawodach technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz jako najbardziej pomocne zajęcia w rozwoju kompetencji zawodowych wskazali: obsługę pieca konwekcyjno-parowego (85% uczniów), obsługę pieca piekarniczego (81%), podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej (62%) oraz obsługę innych maszyn i urządzeń związanych z gastronomią (22%). Według uczniów kształcących się w zawodach: technik ochrony środowiska i technik architektury krajobrazu najbardziej pomocnymi zajęciami dodatkowymi mogą się okazać: projektowanie terenów zieleni i ocena komponentów środowiskowych z wykorzystaniem nowoczesnych urządzeń, na przykład mętnościomierzy i pHmetrów (87%), budowa i konserwacja form małej architektury krajobrazu (79%) i analiza oddziaływania na środowisko (45%). Z kolei uczniowie kształcący się w zawodzie technik analityk wskazali na zajęcia dodatkowe dotyczące badań analitycznych z wykorzystaniem nowoczesnych urządzeń (95%) i analizy oddziaływania na środowisko (76%).

Jako przykłady nowoczesnych urządzeń, uczniowie kształcący się w zawodzie technik analityk wskazali refraktometry, fotometry, polarymetry, kolorymetry i spektrofotometry. W możliwości „inne” uczniowie wskazali na konieczność doposażenia na bieżąco szkolnych pracowni w nowoczesny sprzęt oraz utworzenia pracowni gastronomicznej.

### **Potrzeby nauczycieli**

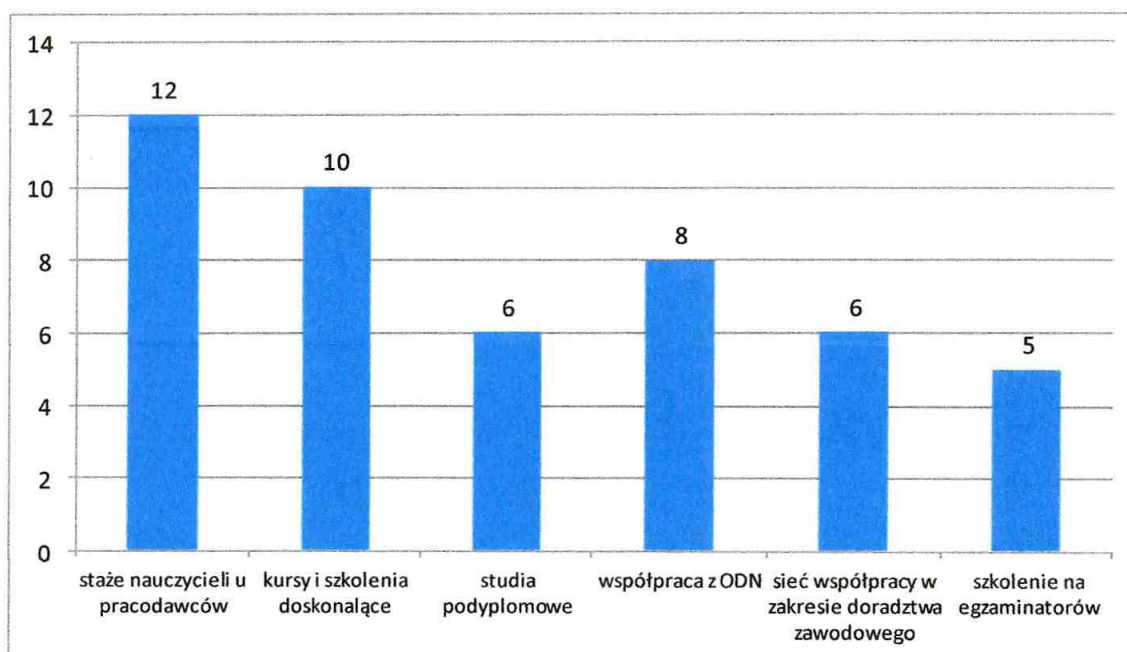
Czternaścioro nauczycieli kształcących w zawodach: technik architektury krajobrazu, technik analityk, technik ochrony środowiska, technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz poproszono w ankiecie, by wypowiedzieli się na temat: „Jakie formy wsparcia nauczycieli

kształcenia zawodowego mają wpływ na rozwój kompetencji zawodowych u uczniów?''.

W ankiecie wielokrotnego wyboru pytani mogli wybrać następujące odpowiedzi:

- staże nauczycieli u pracodawców,
- kursy i szkolenia doskonalące,
- studia podyplomowe,
- współpraca z ośrodkiem doskonalenia nauczycieli w zakresie walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej,
- sieć współpracy między powiatem, poradnią, Powiatowym Urzędem Pracy, szkołami i pracodawcami w zakresie doradztwa zawodowego,
- szkolenie na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną zakończone egzaminem,
- inne.

Rozkład wybranych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.



Wszyscy nauczyciele wskazali staże u pracodawców, 83% wybrało kursy i szkolenia doskonalące, 67% wskazało współpracę z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli, a połowa wskazała na potrzebę ukończenia studiów podyplomowych i utworzenie sieci współpracy w zakresie doradztwa zawodowego.

Poniższa tabela przedstawia propozycje nauczycieli poszczególnych zawodów w zakresie kursów i szkoleń doskonalących.

kursy i szkolenia doskonalące		
kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych	technik architektury krajobrazu, technik ochrony środowiska	technik analityk
- kurs obsługi programów komputerowych, - kurs baristy, - kurs barmański, - kurs języka obcego zawodowego, - kurs HACCP, - kursy zawodoznawcze, - kurs savoir-vivre.	- kurs obsługi programów komputerowych, - kurs języka obcego zawodowego, - kurs z zakresu monitoringu środowiskowego, - kurs grafiki komputerowej, - kurs florystyki, - kurs projektowania terenów zielonych.	- kurs przygotowania próbek do analiz, - kurs kontroli i jakości pomiarów analitycznych, - szkolenie z zakresu obsługi urządzeń do pomiarów analitycznych, - kurs doskonalący z zakresu chemii analitycznej – analizy jakościowej i ilościowej.

W celu podniesienia jakości swojej pracy nauczyciele chcieliby skorzystać z kursów i szkoleń w zakresie obsługi programów komputerowych, języka obcego zawodowego oraz szkoleń specjalistycznych, m.in. kursu baristy, projektowania terenów zielonych, z zakresu chemii analitycznej – analizy jakościowej i ilościowej.

### **Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce**

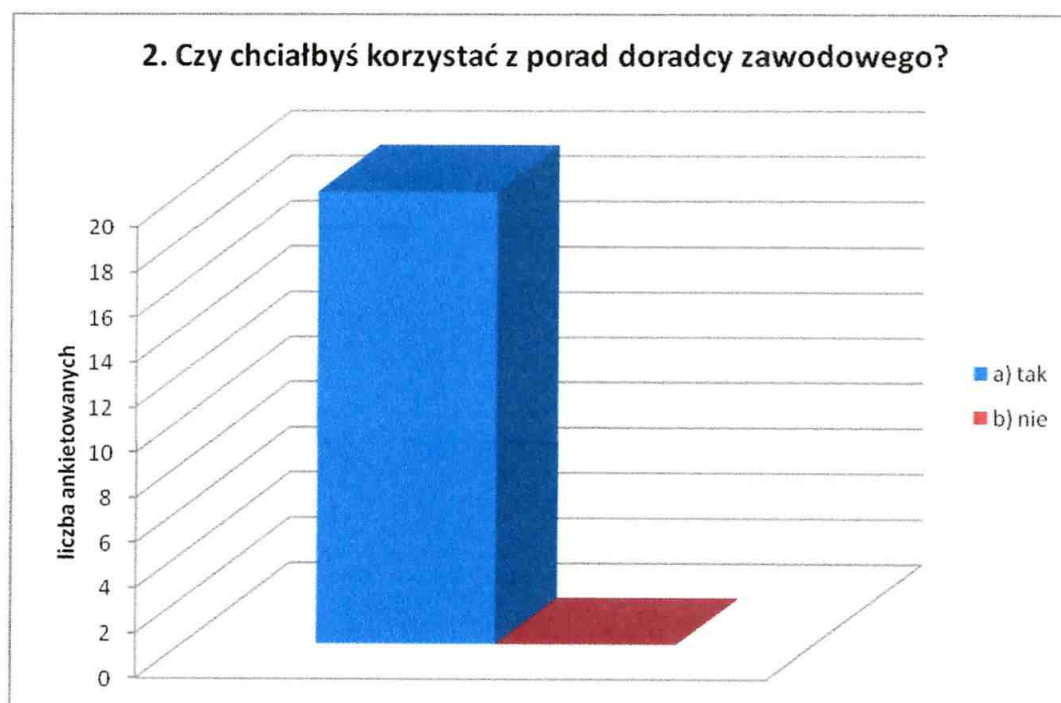
W Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce przeanalizowano obszary, w których szkoła potrzebuje wsparcia w oparciu o ankietę przeprowadzoną wśród 20 uczniów (80 %) kształcących się w zawodzie technik hotelarstwa i 6 nauczycieli przedmiotów zawodowych (100%) dotyczące potrzeb, które będą podstawą do przygotowania projektu o udzielenie wsparcia finansowego ze środków zewnętrznych.

## Potrzeby uczniów

Ankieta dla uczniów wraz z udzielonymi odpowiedziami:

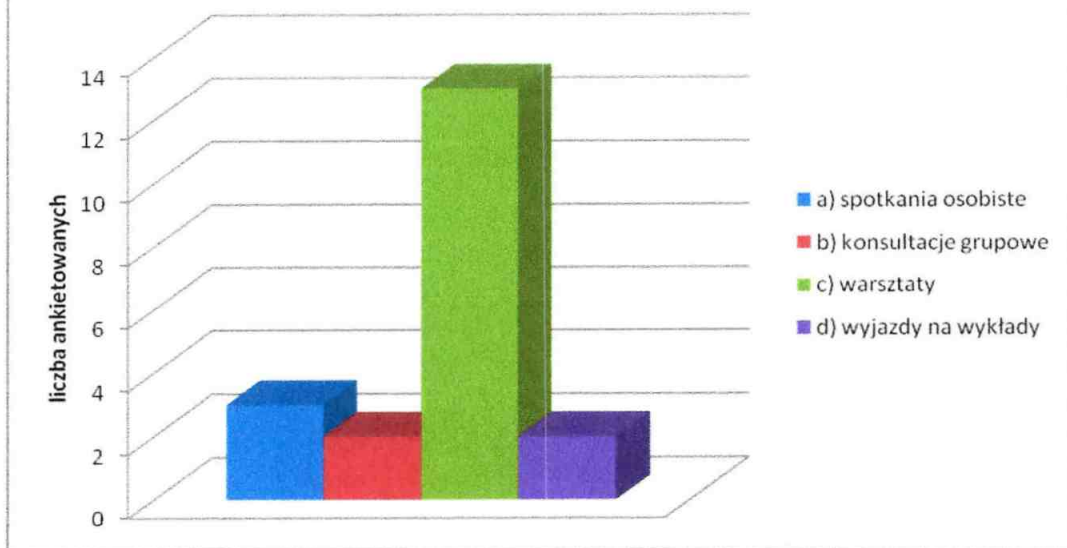
Pytania	Liczba odpowiedzi
<b>1. Jakie masz oczekiwania związane z uczestnictwem w Projekcie?</b>	
a) uzyskanie nowej wiedzy i nabycie nowych umiejętności	4
b) rozwijanie własnych zainteresowań	1
c) zlikwidowanie braków powstały w toku dotychczasowej nauki	3
d) szybsze znalezienie pracy	6
e) podwyższenie kwalifikacji	6
<b>2. Czy chciałbyś korzystać z porad doradcy zawodowego?</b>	
a) tak	20
b) nie	0
<b>3. Z jakich form doradztwa zawodowego korzystałbyś najchętniej?</b>	
a) spotkania osobiste	3
b) konsultacje grupowe	2
c) warsztaty	13
d) wyjazdy na wykłady	2
<b>4. Jak oceniasz swój poziom wiedzy z języka angielskiego zawodowego?</b>	
a) bardzo dobrze	0
b) dobrze	5
c) słabo	15
<b>5. Czy po skończeniu nauki zamierzasz zarejestrować własną firmę i prowadzić działalność gospodarczą?</b>	
a) tak	12
b) nie	5
c) trudno powiedzieć	3
<b>6. Gdybyś miał możliwość uczestnictwa w kursach doskonalących, jakie byłyby Twoje oczekiwania?</b>	
a) znajomość obsługi programu Chart	4
b) kurs barmański	7
c) marketing w hotelarstwie	3
d) kurs carvingu	6
<b>7. Jakie inne formy doskonalenia pomogą Ci w rozwoju własnych kompetencji zawodowych?</b>	
a) staże u pracodawcy	8
b) praktyki zawodowe w renomowanych firmach	9
c) pozaszkolne formy kształcenia zawodowego, np. wyjazdy studyjne, pokazy.	3

Udzielone odpowiedzi obrazują poniższe wykresy.

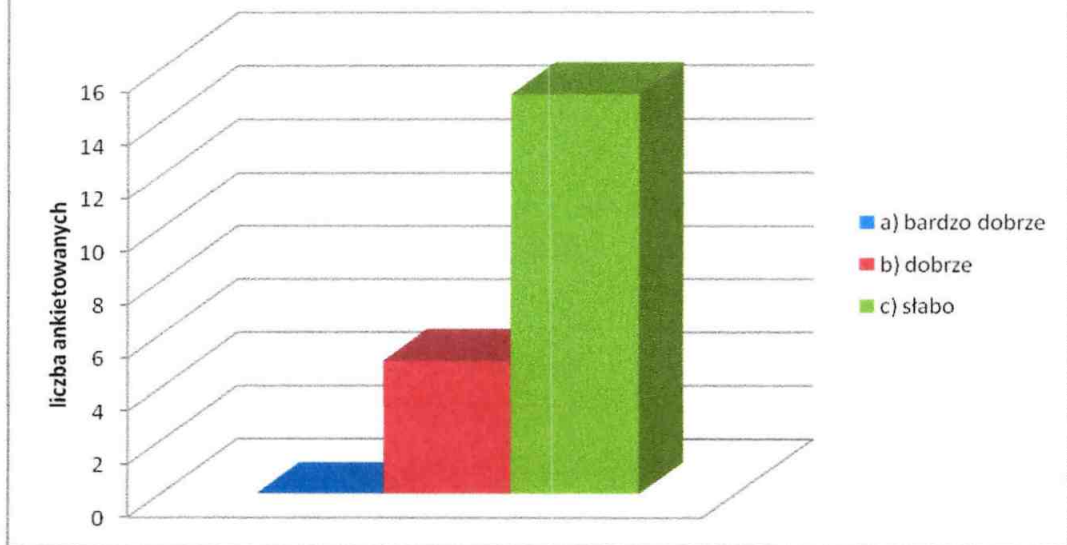




### 3. Z jakich form doradztw zawodowego korzystałbyś najchętniej?

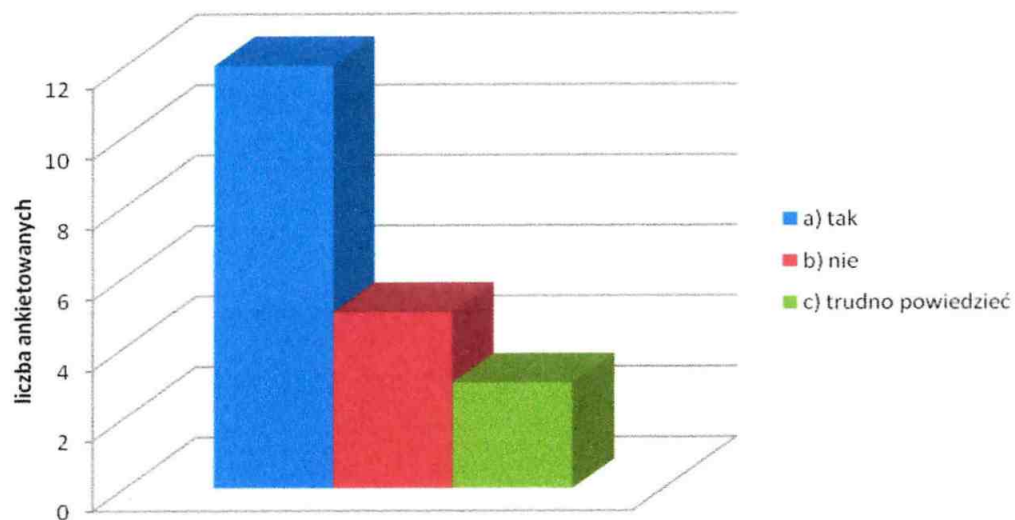


### 4. Jak oceniasz swój poziom wiedzy z języka angielskiego zawodowego?

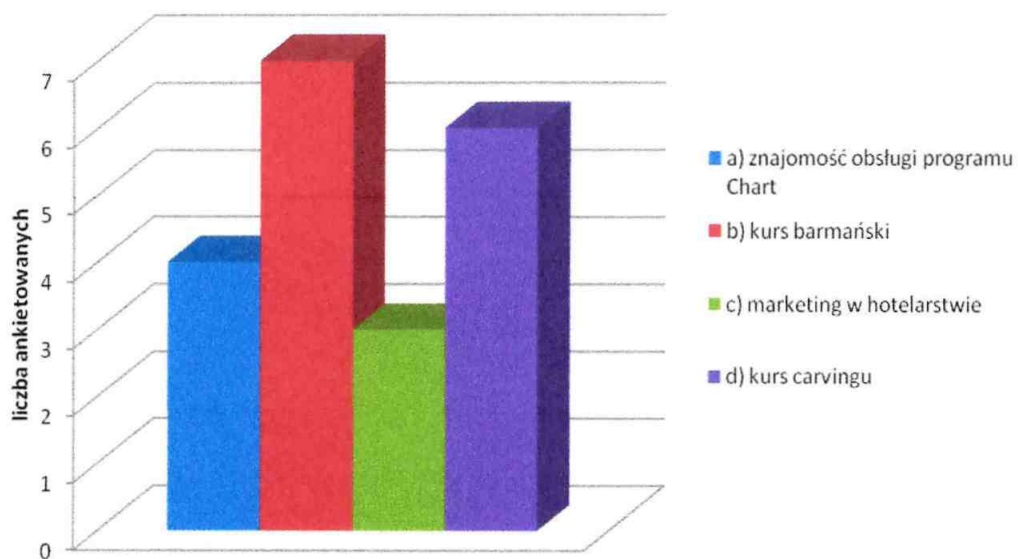


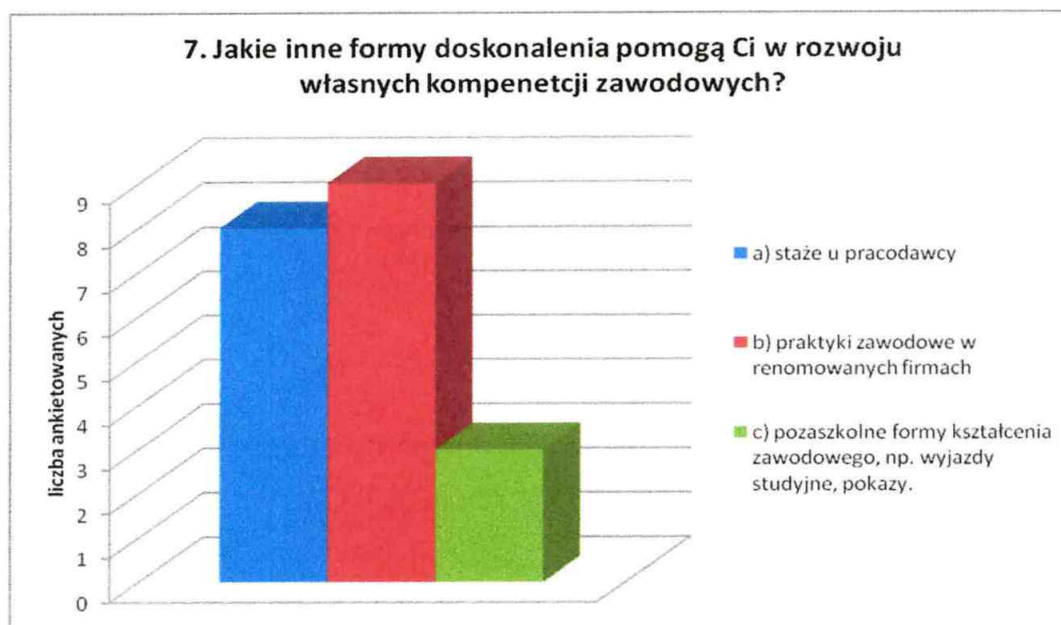
*Handwritten signature*

**5. Czy po skończeniu nauki zamierzasz zarejestrować własną firmę i prowadzić działalność gospodarczą?**



**6. Gdybyś miał możliwość uczestnictwa w kursach doskonalących, jakie byłyby Twoje oczekiwania?**





Z uzyskanych od uczniów odpowiedzi wynika, że (60%) liczy, iż udział w projekcie umożliwi im podniesienie kwalifikacji zawodowych i szybsze znalezienie pracy. Uczniowie ocenili, że ich poziom posługiwania się językiem angielskim zawodowym jest bardzo słaby. Najwięcej uczniów (65%) jako formę doradztwa zawodowego wybrało warsztaty. Najwięcej ankietowanych wśród kursów doskonalących wymieniło kursy: barmański (35%), cavingu (30%), obsługi programu Chart (20%). Ankietowani wskazali też, że w rozwoju kompetencji zawodowych najbardziej pomogą im praktyki zawodowe w renomowanych firmach oraz staże u pracodawców, mniejsze znaczenie mają natomiast wyjazdy studyjne, pokazy itp.

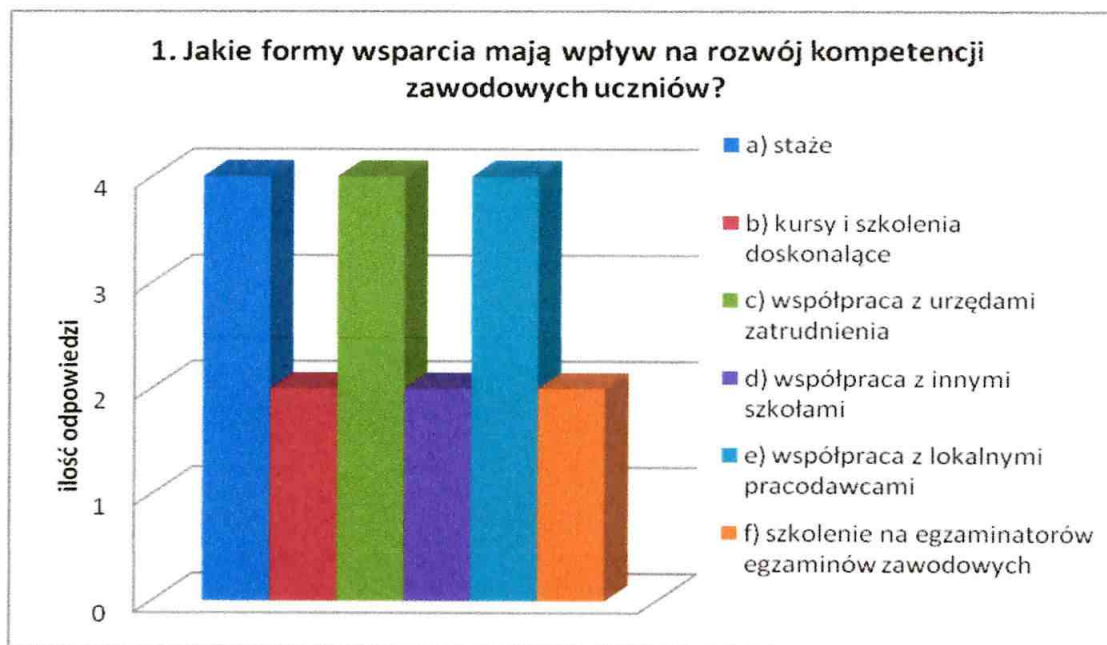
### Potrzeby nauczycieli

Ankieta dla nauczycieli wraz z udzielonymi odpowiedziami:

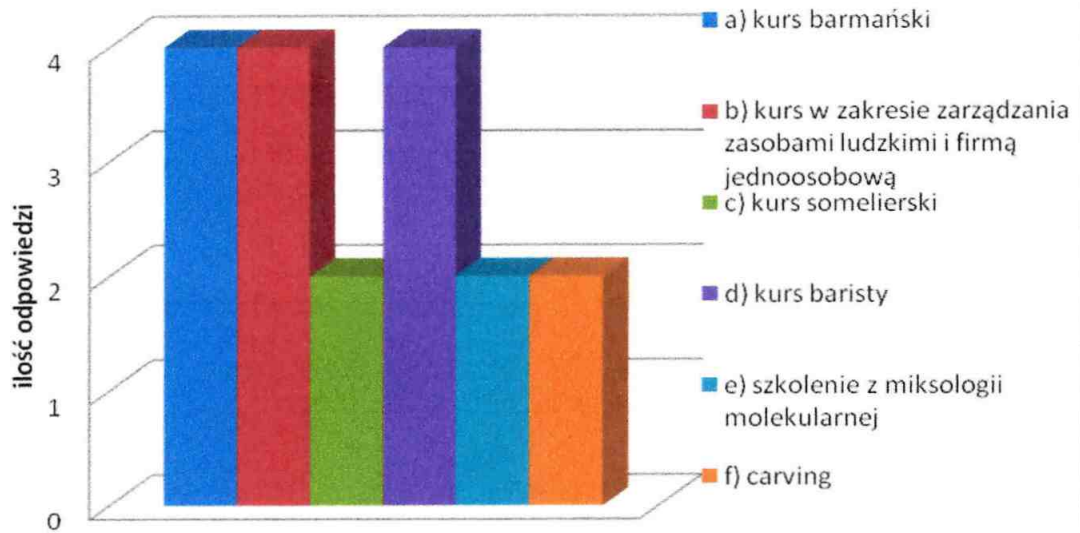
Pytania	Liczba odpowiedzi
<b>1. Jakie formy wsparcia mają wpływ na rozwój kompetencji zawodowych uczniów? (Proszę wybrać 3 odpowiedzi.)</b>	
a) staże	4
b) kursy i szkolenia doskonalące	2
d) współpraca z urzędami zatrudnienia	4
e) współpraca z innymi szkołami	2
f) współpraca z lokalnymi pracodawcami	4
g) szkolenie na egzaminatorów egzaminów zawodowych	2

<b>2. Z jakich form kształcenia zawodowego chcieliby Państwo korzystać, aby wspierać rozwój kreatywności? (Proszę wybrać 3 odpowiedzi.)</b>	
a) kurs barmański	4
b) kurs w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi i firmą jednoosobową	4
c) kurs somelierski	2
d) kurs baristy	4
e) szkolenie z miksologii molekularnej	2
f) carving	2
<b>3. Jakich innych form wsparcia oczekuje Pan(i) w czasie realizacji projektu? Proszę ponumerować od 1 do 3, gdzie 1 to forma najważniejsza.)</b>	
a) stworzenie pracowni języków obcych	2
b) doposażenie pracowni hotelarskiej	2
c) doposażenie pracowni obsługi konsumenta w zakresie podawania śniadań	2
<b>4. Czy uważa Pan(i), że szkoła powinna zaoferować aktywizującą formę doradztwa zawodowego?</b>	
a) tak	6
b) nie	0

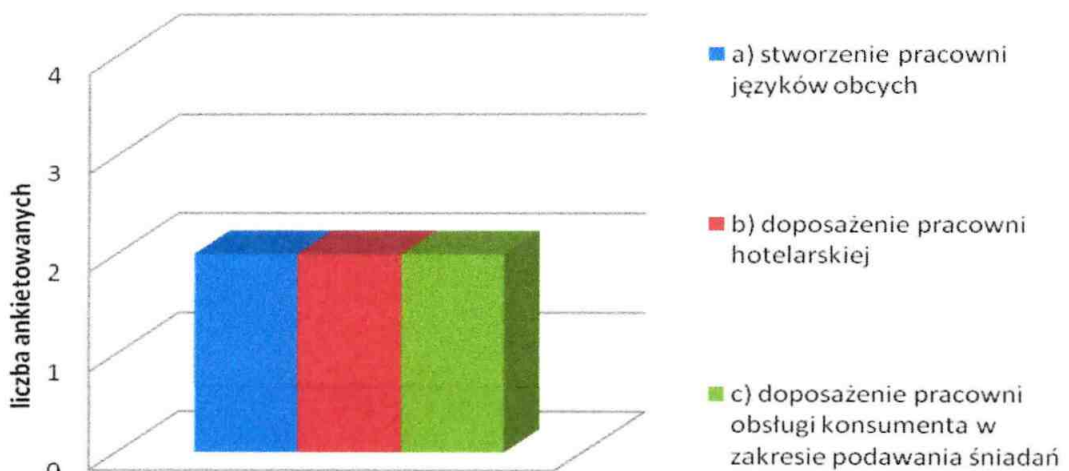
Udzielone odpowiedzi obrazują poniższe wykresy.

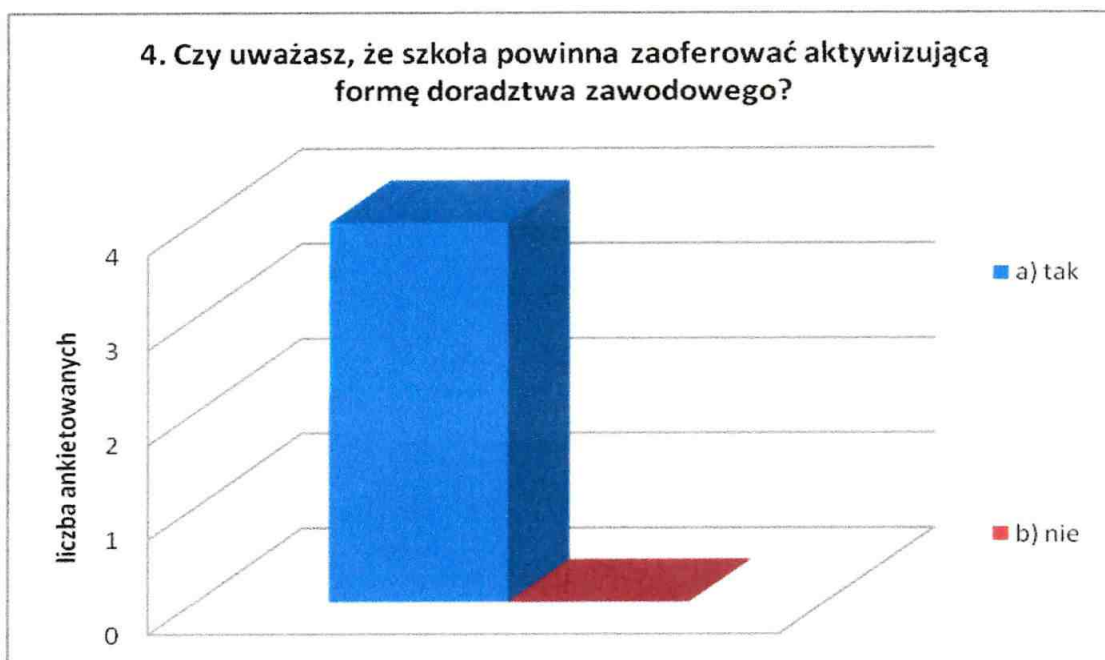


## 2. Z jakich form kształcenia zawodowego chcieliby Państwo korzystać, aby wspierać rozwój kreatywności?



## 3. Jakich innych form wsparcia oczekujesz w czasie realizacji projektu?





Nauczyciele odpowiedzieli, że chętnie uczestniczyliby w kursach: barmańskim, w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi i firmą jednoosobową, somelierskim i carvingu. Uważają, iż staże, współpraca z urzędami zatrudnienia oraz lokalnymi pracodawcami mają wpływ na rozwój kompetencji zawodowych uczniów. Nieco mniejszy, ale istotny wpływ na rozwój kompetencji zawodowych uczniów mają kursy doskonalące, w których biorą udział nauczyciele, szkolenia na egzaminatorów egzaminów zawodowych oraz współpraca z innymi szkołami. Nauczyciele wskazali, iż w szkole powinna być utworzona pracownia języków obcych zawodowych (pracownia komunikacji w języku obcym) oraz odpowiednio wyposażona pracownia hotelarska, przygotowania i ekspedycji śniadań oraz obsługi.

Z wywiadów przeprowadzonych z dyrektorem i nauczycielami Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce oraz analizy wydatkowania środków finansowych na doskonalenie zawodowe nauczycieli wynika, iż nauczyciele chętnie podnoszą kwalifikacje zawodowe na studiach podyplomowych oraz uczestniczą w różnych formach doskonalenia zawodowego.

Na podstawie analizy przedstawionych wyżej wyników ankiet, prowadzonych konsultacji, rozmów indywidualnych z uczniami, rodzicami, nauczycielami i pracodawcami określone zostały główne obszary problemowe oraz działania zmierzające do poprawy sytuacji.

1. Dostosowanie szkolnych pracowni do nowoczesnych standardów i wzmocnienie umiejętności językowych uczniów podstawą ich lepszego przygotowania zawodowego.

Uczniowie technikum w trakcie nauki przystępują do zewnętrznych egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie. Po pozytywnym zdaniu egzaminu uczeń otrzymuje świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie. Po ukończeniu szkoły absolwent uzyskuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Technik hotelarstwa to zawód dwukwalifikacyjny. Każda kwalifikacja to zestaw oczekiwanych efektów, czyli określony zasób wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, opisanych w podstawie programowej. Analizując wyniki zewnętrznych egzaminów potwierdzających kwalifikacje okazuje się, że uczniowie nie mają problemów z częścią pisemną egzaminu, ale trudności sprawia im uzyskanie 75% pozytywnego wyniku w części praktycznej. Główną przyczyną upatruje się w niedostosowaniu szkolnych pracowni hotelarskich do poziomu nowoczesnych standardów, zbyt małych umiejętności językowych uczniów i ograniczenia zadań wykonywanych na praktykach zawodowych. Obecnie wzmożona liczba zajęć dodatkowych, przygotowujących do egzaminu, zdecydowanie pozytywnie wpływa na poprawę wyników części praktycznej.

## 2. Praktyki zawodowe, jako kluczowa forma zdobywania umiejętności zawodowych

Reforma szkolnictwa zawodowego kładzie szczególny nacisk na współpracę z pracodawcami, akcentując, że tylko w ten sposób można wykształcić absolwenta, który będzie konkurencyjny na rynku pracy. Jedną z form współpracy jest możliwość wpływania pracodawcy na modyfikacje szkolnego programu nauczania. Analizując wyniki ankiety przeprowadzonej wśród właścicieli usteckich obiektów hotelarskich wszyscy zgodnie uważają za uzasadnione kształcenie młodzieży w zawodzie technik hotelarstwa. Podnoszą, że oprócz umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej ważne są również zdolności interpersonalne uczniów. Oczekują od szkoły przygotowania młodzieży w nowoczesnych pracowniach hotelarskich i z uwzględnieniem wszystkich potrzeb pracodawców.

Najczęściej praktyki odbywają się od lat u tych samych przedsiębiorców, ale szkoła stara się pozyskać również nowych pracodawców (np. Hotel Grand Lubicz). Najczęściej najważniejszym czynnikiem decydującym o wyborze pracodawcy jest nowoczesny park maszynowy. Na drugim miejscu - nowoczesna organizacja pracy i przychylność firmy.

Szkoła odpowiadając na potrzeby rynku umożliwia uczniom odbywanie praktyk zawodowych w krajach Unii Europejskiej. Uczniowie technikum brali udział m.in. w projektach „Bądź konkurencyjny na rynku pracy” i „Kreuję własną przyszłość - zagraniczne praktyki zawodowe”, w ramach których odbywali praktyki w Hiszpanii i Niemczech. Dzięki udziałowi w projekcie „Pomorskie - dobry kurs na edukację. Szkolnictwo zawodowe w regionie, a wyzwania rynku pracy”, uczniowie mieli możliwość uzyskać dodatkowe kwalifikacje, a szkoła zmodernizować pracownię służby pięter.

Niektórzy uczniowie mówili w wywiadach, iż znaleźli pracę po zakończeniu nauki dzięki odbytym wcześniej praktykom w konkretnych zakładach pracy. Niepokoi jednak obawa przedsiębiorców co do dalszej tej współpracy ze względu na rygorystyczne przepisy Kodeksu Pracy dotyczące pracowników młodocianych i przyuczanych do zawodu. Innym czynnikiem utrudniającym nawiązywanie współpracy szkół z przedsiębiorcami jest niedostateczne zaufanie, jakim obdarzają oni uczniów. Pracodawcy często uważają, iż uczniowie nie są dostatecznie przygotowani do pracy w ich zakładzie i z obawy przed potencjalnymi stratami, praktykanci są często angażowani do najprostszych prac. Nawet odbywając praktykę w dobrze wyposażonym przedsiębiorstwie, nie zawsze mają szansę zdobyć praktyczną specjalistyczną wiedzę. To podpowiada, że należy bardziej powiązać kształcenie zawodowe z rynkiem pracy, kładąc nacisk na umiejętności praktyczne uczniów, a nie samą wiedzę teoretyczną.

3. Dopuszaenie pracowni hotelarskiej warunkiem skutecznego przygotowania uczniów do zawodu.

Wyniki diagnozy pozwalają sformułować tezę, że wyposażenie szkoły jest niewystarczające do skutecznej realizacji programu nauczania zawodu technik hotelarstwa, a tym samym w konsekwencji do wyposażenia ucznia w kompetencje zawodowe niezbędne do osiągnięcia sukcesu na konkurencyjnym rynku pracy. Niedoinwestowana szkoła zmuszona jest do korzystania ze sprzętu przestarzałego, który pozwala zrealizować program nauczania, ale przy obniżeniu jakości kształcenia. Tymczasem rynek pracy potrzebuje coraz lepiej przygotowanych absolwentów szkół zawodowych. Dlatego należy doinwestować doposażenie pracowni hotelarskiej w zakresie komunikacji w języku obcym, przygotowania i ekspedycji śniadań i obsługi gości. Pozwoli to profesjonalnie przygotować uczniów do egzaminu, a tym samym do zawodu.



## Podsumowanie

	Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce
Potrzeby uczniów	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże i praktyki zawodowe organizowane u pracodawców,</li> <li>- zajęcia z języka angielskiego zawodowego,</li> <li>- pozaszkolne formy kształcenia zawodowego,</li> <li>- zajęcia nastawione na rozwój kompetencji zawodowych,</li> <li>- zajęcia prowadzone w szkole wyższej, w tym zajęcia laboratoryjne,</li> <li>- warsztaty doradztwa zawodowego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże i praktyki zawodowe organizowane u pracodawców,</li> <li>- zajęcia z języka angielskiego zawodowego,</li> <li>- pozaszkolne formy kształcenia zawodowego,</li> <li>- zajęcia nastawione na rozwój kompetencji zawodowych,</li> <li>- zajęcia prowadzone w szkole wyższej, w tym zajęcia laboratoryjne,</li> <li>- warsztaty doradztwa zawodowego;</li> </ul>
Potrzeby nauczycieli kształcenia zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże nauczycieli u pracodawców,</li> <li>- kursy i szkolenia doskonalące,</li> <li>- studia podyplomowe,</li> <li>- współpraca z ośrodkiem doskonalenia nauczycieli w zakresie walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej,</li> <li>- sieć współpracy między powiatem, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, PUP, szkołami i pracodawcami w zakresie doradztwa zawodowego,</li> <li>- szkolenie na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną zakończone egzaminem;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże nauczycieli u pracodawców,</li> <li>- kursy i szkolenia doskonalące,</li> <li>- studia podyplomowe,</li> <li>- współpraca z ośrodkiem doskonalenia nauczycieli w zakresie walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej,</li> <li>- sieć współpracy między powiatem, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, PUP, szkołami i pracodawcami w zakresie doradztwa zawodowego,</li> <li>- szkolenie na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną zakończone egzaminem;</li> </ul>
Potrzeby szkół	<ul style="list-style-type: none"> <li>- utworzenie pracowni gastronomicznej wraz z wyposażeniem,</li> <li>- doposażenie pracowni dla zawodów technik architektury krajobrazu i technik ochrony środowiska,</li> <li>- doposażenie pracowni dla zawodu technik analityk.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- doposażenie pracowni dla zawodu technik hotelarstwa</li> </ul>

W tabeli w formie skróconej przedstawiono najważniejsze potrzeby uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz wyposażenia bazy szkół zawodowych powiatu słupskiego,

wynikające z przeprowadzonej diagnozy w kontekście wzmocnienia jakości szkolnictwa zawodowego.

Diagnoza potrzeb rozwojowych uczniów obu zespołów szkół zawodowych prowadzonych przez powiat słupski wskazuje, że 70% chce odbywać praktyki i staże u pracodawców krajowych i zagranicznych, 25% wskazuje na konieczność realizowania krótkich form zajęć specjalistycznych u pracodawcy. Wszyscy natomiast wskazali na konieczność organizowania kursów kwalifikacyjnych uzupełniających kształcenie w zawodzie. Pięć procent chce uczestniczyć w seminariach i warsztatach zawodowych. Uczniowie uważają, że staże i praktyki zawodowe u krajowych i zagranicznych pracodawców pozwolą im podnieść kompetencje, co zwiększy ich mobilność, umożliwi poznanie kultury pracy, nowych technologii, uzyskanie dodatkowych specjalności i w znaczący sposób przyczyni się do podniesienia ich atrakcyjności jako przyszłych pracowników. Uczniowie uważają, że dzięki stażom i praktykom wzrosną ich umiejętności społeczne: komunikacja, samoocena, pewność siebie, a pracodawcy będą mieli możliwość zweryfikowania ich przygotowania do zawodu. Poprzez zajęcia specjalistyczne organizowane z pracodawcami poszerzą swoje kompetencje zawodowe i społeczne, uzyskają dodatkowe uprawnienia, które podniosą ich atrakcyjność jako przyszłych pracowników, natomiast uczestnicząc w zajęciach na uczelniach wyższych poszerzą swoją wiedzę teoretyczną i praktyczną, m.in. poprzez uzyskanie dostępu do dobrze wyposażonych laboratoriów.

Diagnoza potrzeb uczniów, nauczycieli i szkół w zakresie szkolnictwa zawodowego wskazuje na potrzebę kompleksowych działań kierowanych zarówno do uczniów, nauczycieli, jak i obejmujących wyposażenie bazy szkół, które przyczynia się do podniesienia jakości szkolnictwa zawodowego w powiecie słupskim i kompetencji zawodowych uczniów. Zakłada się, że w ramach wsparcia wszyscy uczniowie zawodów branż kluczowych odbędą praktyki u pracodawców i zaliczą je pozytywnie, 80% uczniów zdobędzie certyfikaty językowe i otrzyma dyplomy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie, 90% uczniów otrzyma certyfikaty ukończenia kursów specjalistycznych.

Dzięki podjętym działaniom wzrośnie motywacja uczniów do uczenia się i dalszego rozwoju zawodowego wzrośnie umiejętność kreowania własnej przyszłości poprzez aktywne poszukiwanie form kształcenia pozaszkolnego, biznesowe postrzeganie zawodowej przyszłości. Doradztwem edukacyjno-zawodowym objęci zostaną wszyscy uczniowie kształcący się w zawodach branż kluczowych. Wymiernym efektem tego wsparcia będzie wypracowanie indywidualnych ścieżek rozwoju zawodowego.

Ważna jest też inwestycja w kształcenie nauczycieli. Szkoły zawodowe powiatu słupskiego mają przygotowaną kadrę dydaktyczną do nauki zawodów, są już ośrodkami egzaminacyjnymi dla

niektórych zawodów, jednak dalsze podnoszenie kompetencji nauczycieli jest niezbędne. Będzie to odbywać się poprzez kursy doskonalące z wykorzystaniem metod aktywizujących, staże i praktyki nauczycieli u pracodawców, ich udział w spotkaniach i warsztatach w ramach sieci współpracy ze specjalistycznymi ośrodkami i pracodawcami oraz samokształcenie. Diagnoza potrzeb kształcenia zawodowego nauczycieli wskazuje, że wszyscy nauczyciele chcą podnosić swoje kwalifikacje i umiejętności, w tym uczestniczyć w stażach u pracodawców krajowych i zagranicznych.

### **III. ANALIZA ZAŁOŻEŃ POLITYKI POWIATU SŁUPSKIEGO**

#### **Odniesienie do dokumentów strategicznych**

Plan rozwoju szkolnictwa zawodowego powiatu słupskiego w perspektywie do 2020 roku wskazuje na nowoczesne i dostosowane do potrzeb rynku pracy kształcenie zawodowe, jako kluczowy element dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu. Wizja ta oparta jest na celach ujętych w strategii rozwoju powiatu: 1. Płynne i szybkie dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz gospodarki; 2. Unowocześnienie i podniesienie jakości przygotowania i realizacji kształcenia zawodowego w szkołach dla młodzieży i kształcenia dorosłych. 3. Informacja i promocja szkolnictwa zawodowego.

Obecnie w powiecie słupskim dominującą formą jest szkolnictwo zawodowe, szczególnie techniczne. Strategia powiatu wskazuje na rozwój dwóch placówek oświatowych, których kierunki kształcenia wynikają ze specyfiki lokalnego rynku pracy. Na tej podstawie, a także na podstawie strategii rozwoju województwa pomorskiego przyjęto jako priorytetowe branże kluczowe: turystyka, środowisko i chemia lekka. Wybór tych branż jest właściwy ze względu na potencjał szkół i dostępność komunikacyjną. Szkoły powiatu posiadają bazę dydaktyczną, wymagającą jednak modernizacji, wykwalifikowaną kadrę, mają podpisane umowy z zakładami pracy na naukę zawodu. Mają również możliwość prowadzenia kursów kwalifikacyjnych dla dorosłych. Współpracują na podstawie zawartych umów z ośrodkami naukowymi (Akademia Pomorska, Politechnika Gdańska, Uniwersytet Gdański), pracodawcami (kilkanaście zakładów pracy) i kształcą na potrzeby lokalnego rynku pracy. Przyjęte w wybranych branżach kierunki skonsultowano z pracodawcami, z którymi szkoły współpracują.

Rozwój społeczno-gospodarczy subregionu i specyfika lokalnego rynku pracy wskazują na zapotrzebowanie na pracowników w branży turystycznej, szczególnie w gastronomii

i hotelarstwie. Na potencjalne możliwości zatrudnienia absolwentów tych kierunków wskazuje intensywny rozwój małych firm gastronomicznych, ośrodków wypoczynkowych, szkoleniowo - wypoczynkowych, hoteli. Tylko liczba samych turystycznych obiektów noclegowych zwiększyła się w powiecie słupskim w latach 2009 - 2014 o 52,7%.

Strategia rozwoju powiatu wskazuje również na potrzebę rozwoju przedsiębiorczości opartej na nowoczesnych, ekologicznych technologiach. Zasadne jest rozwijanie kształcenia zawodowego w branży środowiskowej. Absolwenci kierunków: technik ochrony środowiska i technik architektury krajobrazu już na poziomie szkolnictwa średniego mogą współpracować z konkretnymi firmami. Po ukończeniu szkoły znajdą zatrudnienie w ośrodkach badań i kontroli środowiska, oczyszczalniach ścieków, stacjach uzdatniania wody, wodociągach i kanalizacji, laboratoriach monitorujących poziom zanieczyszczenia, stacjach sanitarno-epidemiologicznych, instytutach naukowo-badawczych, zakładach specjalistycznych. W powiecie słupskim firmy z branży środowisko stanowią 5,6% wszystkich firm, stale się rozwijają, rośnie zakres ich zadań i wymagań. Powiat słupski znajduje się na 5 miejscu w rankingu powiatów pod względem obecności tej branży w strukturze gospodarczej (wg. Potencjału Społeczno - Gospodarczego Powiatów Województwa Pomorskiego w Kontekście Rozwoju Kluczowych Branż Regionu). Akademia Pomorska i Politechnika Gdańska rozwijają kierunki kształcenia w tym zakresie, obie uczelnie będą potrzebować kandydatów. Specjalistów tej branży będzie potrzebował Słupski Inkubator Technologiczny, rozwijający działalność laboratorium badań środowiskowych. Potrzebować będą ich też firmy działające w Słupskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej, wprowadzające nowe rozwiązania technologiczne.

Priorytetową branżą dla powiatu słupskiego i województwa pomorskiego jest również chemia lekka i kształcenie w zawodzie technik analityk. Perspektywa rozwoju regionalnego rynku pracy do 2020 roku wskazuje, że absolwenci tej branży znajdą zatrudnienie w przedsiębiorstwach badawczych, firmach prowadzących prace rozwojowe dla Województwa Pomorskiego, przemyśle chemicznym, spożywczym (kontrola procesów technologicznych, analiza surowców i produktów), rolnictwie (ocena jakości gleb, stopnia skażenia produktów rolnych). Według Potencjału Społeczno - Gospodarczego Powiatów Województwa Pomorskiego w Kontekście Rozwoju Kluczowych Branż Regionu powiat słupski znajduje się na 7 miejscu w rankingu powiatów pod względem obecności tej branży w strukturze gospodarczej. W powiecie firmy tej branży stanowią 4,5% wszystkich firm. Uczelnie wyższe (Akademia Pomorska, Politechnika Gdańska, Uniwersytet Gdański) oferują kierunki kształcenia powiązane także z tą branżą. Według analityków rynku potencjał chemii lekkiej w regionie w ciągu kilku lat wzrośnie 4-krotnie. W Słupsku i powiecie słupskim w branży tej prowadzą działalność m.in. takie firmy, jak: „Loton” – producent kosmetyków, Spółka

„Laminopol - lider w produkcji materiałów poliestrowych i laminatowych, Spółka „Markos” – producent wyrobów z laminatu, Fabryka Farb i Lakierów „Matfarb”, Curver Sp. z.o.o, TeamPoland Sp.zo.o., PlastBox S.A. - producent opakowań z tworzyw sztucznych. Branża chemia lekka jest jedną z najdynamiczniej rozwijających się w Słupsku i powiecie słupskim.

Racjonalność planowanej w ramach przedsięwzięcia sieci szkół w placówkach powiatowych potwierdzona jest analizą potrzeb lokalnego rynku pracy. Wybór branż został również przeanalizowany z uwzględnieniem wskazań Powiatowego Urzędu Pracy. Według opracowań tego urzędu, zawody w branży turystycznej i chemii lekkiej są deficytowe. Wskaznik intensywności deficytu wynosi ok. 20%.

Szkolnictwo zawodowe powiatu skupione jest w dwóch placówkach - Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce. Ich usytuowanie w tych miejscowościach pozwala na wyjście z ofertą edukacyjną do mieszkańców powiatu, zmniejsza uciążliwości komunikacyjne, daje również większe szanse na udział w formach kształcenia ustawicznego. Oba zespoły są do swoich zadań przygotowane, a kierunki kształcenia odpowiadają potrzebom lokalnego rynku pracy, wzajemnie się uzupełniają i stanowią logicznie zaplanowaną sieć zawodów. Podpisane umowy z pracodawcami, ich udział w opracowaniu programów nauczania, zapewniona praktyczna nauka zawodu, gwarantują wysoką jakość kształcenia.

### **Współpraca z pracodawcami, szkołami wyższymi i instytucjami rynku pracy**

Współpraca szkół powiatu słupskiego z pracodawcami jest bardzo mocno wpisana w ich bieżącą pracę wynikającą z realizacji podstawy programowej kształcenia zawodowego. Najważniejszym elementem współpracy jest zapewnianie miejsc, w których uczniowie odbywają praktykę zawodową u pracodawców we wszystkich nauczanych zawodach. W tym zakresie szkoły mają podpisane umowy, w których jednoznacznie określony jest zakres programowy w poszczególnych branżach kluczowych oraz wymiar godzinowy odbywanych praktyk. Wszyscy uczniowie szkół odbywają praktyki zawodowe w wyspecjalizowanych zakładach pracy. W branży turystycznej szkoły mają podpisane umowy z jedenastoma pracodawcami, m.in.: Hotelem – Restauracją ATENA, Hotelem Grand Lubicz – Ustka, Restauracją „Szafran”, OWS Perła, Hotelem Jantar, Przedsiębiorstwem „KDC – Pomorzanka” Sp. z.o.o., Przedsiębiorstwem Przetwórstwa Rybnego „Łosoś”. Dla branży środowiskowej Zespół Szkół Agrotechnicznych podpisał umowy o współpracy z pięcioma pracodawcami, m.in.: Spółką Cywilną „Ogrody”, Pracownią Studiów Architektonicznych i Planowania Przestrzennego ATA, Wojewódzkim Inspektorem Ochrony

Środowiska - Delegaturą w Słupsku, Wodociągami Słupsk Sp. z o.o. Patronat nad klasami technik ochrony środowiska objęła Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Słupsku, gdzie uczniowie również odbywają praktyki zawodowe.

Dla branży chemia lekka szkoła ma podpisane porozumienia o współpracy z trzema pracodawcami: Cofely EC Słupsk, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska - Delegaturą w Słupsku oraz Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Słupsku, która jednocześnie sprawuje patronat nad klasami zawodu technik analityk.

Wymienieni pracodawcy stanowią tylko część przedsiębiorstw funkcjonujących na lokalnym rynku pracy, z którymi szkoły współpracują. Wielu uczniów po zakończeniu nauki podejmuje pracę u pracodawców, u których wcześniej odbywali praktyki. Potwierdza to analiza losów absolwentów. Uczniowie po odbytych praktykach mają dużo większą wiedzę na temat wymagań, jakim muszą sprostać u danego pracodawcy, łatwiej jest im poruszać się po lokalnym i regionalnym rynku pracy. Ważnym elementem wynikającym ze współpracy z pracodawcami jest fakt, że duża grupa uczniów podejmuje też pracę sezonową u znanego im pracodawcy. Innym ważnym elementem współpracy jest udział pracodawców w ustalaniu programu nauczania w poszczególnych zawodach. Dialog programowy dotyczy przede wszystkim zagadnień związanych z praktyczną nauką zawodu. Pracodawcy wskazują na konieczność dostosowywania treści programowych do ciągle rozwijających się technologii.

Jednym z rezultatów współpracy z pracodawcami jest wyposażenie oraz doposażenie szkół, tak by zostały stworzone warunki, zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Opinie pracodawców w zakresie wyposażenia szkół stanowią niezwykle ważne źródło informacji.

Kolejnym ważnym aspektem działań jest współpraca szkół zawodowych z ich otoczeniem, w tym rozwój tzw. partnerstwa wiedzy (szkoły, pracodawcy, urzędy pracy, uczelnie). Planuje się włączyć pracodawców w system identyfikacji potrzeb kwalifikacyjno - zawodowych na rynku pracy oraz weryfikacji wymagań kwalifikacyjnych. Pozwoli to na utworzenie właściwej, zgodnej z oczekiwaniami oferty kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych, chcących zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. W tym zakresie planuje się wspólne prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych z pracodawcami, rozwój nowych form organizacyjnych w kształceniu dorosłych, organizację innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych oraz nabycie uprawnień.

Innym elementem, który będzie rozwijany jest organizacja staży dla nauczycieli, w czasie których pedagodzy, instruktorzy będą mieli możliwość zapoznania się z aktualnymi, nowoczesnymi technikami i technologiami.

Pracodawcy staną się również mocniejszym ogniwem doradztwa zawodowego skierowanego do młodzieży i dorosłych.

Szkoły powiatu słupskiego są placówkami ukierunkowanymi na prowadzenie kształcenia zawodowego wysokiej jakości, potwierdzonego kwalifikacjami zawodowymi i dostosowanego do wymogów rynku pracy. Cele te osiągnąć są i w perspektywie rozwijane będą we współpracy z pracodawcami poprzez różne formy, oprócz zajęć praktycznych i praktyk zawodowych, poprzez też konsultacje, pozyskiwanie materiałów szkoleniowych, organizację wycieczek przedmiotowych oraz organizację konkursów, turniejów i olimpiad zawodowych.

Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku oraz Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce od wielu lat współpracuje z instytucjami wspomagającymi kształcenie zawodowe. Są to uczelnie wyższe, instytucje rynku pracy, instytucje integracji i pomocy społecznej, organizacje pracodawców. Efektem jest skuteczne kształcenie zawodowe, coraz lepsze przygotowanie kadry dydaktycznej i praktycznej nauki zawodu, większe zainteresowanie uczniów kontynuowaniem nauki na studiach wyższych, na kierunkach technicznych. Uczniowie kierunków: technik analityk, technik ochrony środowiska, technik architektury krajobrazu uczestniczą w zajęciach laboratoryjnych prowadzonych na Uniwersytecie Gdańskim, Politechnice Koszalińskiej, Akademii Pomorskiej w Słupsku. Wykłady, ćwiczenia i laboratoria uzupełniają szkolny proces dydaktyczny, dzięki temu realizowany jest dualistyczny model kształcenia zawodowego. Ze współpracy tej korzystają także nauczyciele, którzy uczestnicząc razem z młodzieżą w zajęciach, wzbogacają w ten sposób swoją wiedzę, umiejętności dydaktyczne i praktyczne.

Z uczelniami wyższymi (Akademią Pomorską, Wyższą Hanzeatycką Szkołą Zarządzania) Powiatowym Urzędem Pracy w Słupsku, organizacjami studenckimi, Jednostką Wojskową w Słupsku, Ochotniczym Hufcem Pracy, organizowane są targi pracy mające na celu zapoznanie uczniów i absolwentów z aktualną ofertą zatrudnienia. Inną formą współpracy z Uniwersytetem Gdańskim, Politechniką Koszalińską są organizowane targi edukacyjne, na których prezentowana jest oferta dalszego kształcenia zawodowego na kierunkach inżynierskich, dostosowana do potrzeb lokalnego rynku pracy.

Uczniowie klas kończących szkoły regularnie uczestniczą w zajęciach warsztatowych organizowanych przez Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Słupsku. We współpracy z Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży w Słupsku organizowane są konkursy pomagające ich uczestnikom w wyborach edukacyjnych, zdobyciu wiedzy na temat różnych grup zawodowych i zawodów, pobudzeniu aktywności i kreatywności zawodowej, planowaniu własnej kariery zawodowej. Konkursy rozbudzające zainteresowania zawodowe organizowane są również

wspólnie z przedsiębiorcami, na przykład „Tearz Woda” wspólnie ze spółką Wodociągi Słupsk. We współpracy ze Słupską Izbą Przemysłowo-Handlową – zrzeszającą pracodawców, opracowywany był wspólny projekt mający na celu podniesienie skuteczności kształcenia zawodowego w regionie i kompetencji kadry dydaktycznej szkół zawodowych. We współpracy z Środkowopomorską Izbą Rzemieślniczą realizowany był projekt „MOST w przyszłość” mający na celu wypracowanie metod wdrażania kształcenia zawodowego już na etapie szkoły gimnazjalnej – wśród uczniów potrzebujących szczególnej pomocy. Został on rekomendowany do wdrażania w kraju, a także przez Komisję Europejską do wdrażania w innych krajach Unii Europejskiej, m.in. na Litwie. Szkoły współpracują z Pomorską Agencją Rozwoju Regionalnego SA w Słupsku, Słupskim Inkubatorem Technologicznym. Młodzież, kadra dydaktyczna bierze udział w organizowanych tam konferencjach, seminariach poświęconych rozwojowi kształcenia zawodowego, lokalnego rynku pracy. W Słupskim Inkubatorze Technologicznym uczestniczy w pokazach i zajęciach m.in. z wdrażania nowoczesnych technologii i badań środowiskowych.

Oba powiatowe zespoły szkół planują kontynuować dotychczasową współpracę z uczelniami wyższymi, instytucjami rynku pracy, instytucjami integracji i pomocy społecznej, z organizacjami pracodawców. Chcą nadal umożliwiać uczniom poznawanie nowych technologii podczas realizowanych tam zajęć, a kadrze dydaktycznej - podnoszenie kompetencji dydaktycznych i kształcenia zawodowego. Planują włączyć do oferty szkolnej cykl wykładów otwartych w wybranych branżach, realizowanych przez kadrę naukową wyższych uczelni, z którymi współpracują. Szkoły zamierzają angażować się w działania podejmowane przez instytucje rynku pracy, uczestniczyć w seminariach, konkursach zawodowych, zajęciach warsztatowych, targach edukacyjnych organizowanych przez Słupski Inkubator Technologiczny, Powiatowy Urząd Pracy. W kolejnych latach współpraca z instytucjami rynku pracy, tj. z Pomorską Agencją Rozwoju Regionalnego i Słupską Izbą Przemysłowo - Handlową oraz z innymi partnerami zostanie zacieśniona poprzez podpisanie stosownych porozumień. Zasady współpracy mają dotyczyć organizowania spotkań młodzieży z pracodawcami, udziału pracodawców w projektowaniu kierunków kształcenia zawodowego w placówkach powiatu, modyfikowaniu jego programów, organizowania praktyk zawodowych i staży dla uczniów, podnoszenia kompetencji kadry dydaktycznej i kształcenia zawodowego, organizowania spotkań studyjnych u pracodawców, tworzenia kół zainteresowań rozwijających kompetencje zawodowe, konkursów zawodoznawczych, a także innych działań umożliwiających aktywny udziału pracodawców w procesie edukacyjnym.



#### IV. ANALIZA PLANOWANEGO ZAKRESU WSPARCIA

Diagnoza potrzeb uczniów, nauczycieli kształcenia zawodowego oraz szkół w zakresie wyposażenia bazy szkolnictwa zawodowego wskazuje na konieczność objęcia wsparciem dwóch zespołów szkół kształcenia zawodowego w powiecie słupskim, tj. Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku i Zespołu Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce. Wsparcie to jest niezbędne zwłaszcza w trzech branżach kluczowych: turystyka, środowisko i chemia lekka, w zawodach: technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa, kucharz, technik architektury krajobrazu, technik ochrony środowiska i technik analityk.

##### **Branże i zawody, które powinny zostać objęte wsparciem.**

<b>Branża</b>	<b>Szkoła</b>	<b>Zawód</b>
<b>Turystyka</b>	ZSA w Słupsku	Technik żywienia i usług gastronomicznych, kucharz
	ZSOiT w Ustce	Technik hotelarstwa
<b>Środowisko</b>	ZSA w Słupsku	Technik architektury krajobrazu, technik ochrony środowiska
<b>Chemia Lekka</b>	ZSA w Słupsku	Technik analityk

Wskazane branże kluczowe i zawody wpisują się w strategię rozwoju powiatu. Obecność na terenie powiatu wielu pracodawców związanych z branżą turystyczną, gastronomiczną, środowiskową, chemią lekką i rozwijana współpraca z tymi pracodawcami gwarantuje bardzo dobre przygotowanie młodzieży do zawodów ww. branż oraz jej zatrudnienie po ukończeniu szkół. Prawie połowa absolwentów szkół zawodowych znalazła zatrudnienie na lokalnym rynku pracy, pozostali podjęli dalszą naukę. Nieznaczny jest odsetek absolwentów o losie których nie można nic powiedzieć. Wybór branż został dokonany również z uwzględnieniem wskazań Powiatowego Urzędu Pracy. Według opracowań tego urzędu zawody w branży turystycznej i chemii lekkiej są deficytowe. Wskaznik intensywności deficytu wynosi ok. 20%. Analizy Powiatowego Urzędu Pracy wskazują też na zapotrzebowanie na pracowników branż usługowych – gastronomicznych, turystycznych i środowiskowych. Racjonalność planowanej w ramach przedsięwzięcia sieci szkół potwierdzona jest analizą potrzeb lokalnego rynku pracy.

Wybór branży turystyka w obu placówkach uzasadniony jest potrzebami lokalnego rynku pracy i jest optymalnym rozwiązaniem dla kształcenia zawodowego w powiecie słupskim.

Kształcenie to odbywa się w dwóch placówkach, ale w każdym z zespołów w różnych zawodach: w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce – w zawodzie technik hotelarstwa, w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku – w zawodach technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz. Taki podział wynika ze specyfiki powiatu, w którym usytuowane są szkoły. W Ustce i jej okolicach istnieje rozbudowana sieć hotelowa, z którymi Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce ma podpisane umowy o współpracy. Uczniowie odbywający praktykę w hotelach, pensjonatach i ośrodkach wypoczynkowych są na bieżąco monitorowani. Bliskość szkoły i pracodawców umożliwia nawiązanie bardzo dobrej współpracy w zakresie realizowanego programu praktyk oraz ich walidacji. Analiza losów absolwentów wykazuje, że prawie 80% absolwentów technikum w Ustce znajduje zatrudnienie w miejscowych zakładach pracy. Natomiast uczniowie kształcący się w zawodach - technik żywienia i usług gastronomicznych oraz kucharz w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku odbywają praktyczną naukę zawodu w zakładach gastronomicznych, restauracjach, w Centrum Kształcenia Praktycznego, znajdujących się głównie na terenie Słupska i w jego okolicach. Zatrudnienie znajdują w kilkudziesięciu zakładach gastronomicznych w Słupsku, a także w dynamicznie rozwijających się turystycznie miejscowościach powiatu - w Ustce, Rowach, Poddąbiu, w licznych pensjonatach, gospodarstwach agroturystycznych, ośrodkach wczasowych, zagospodarowanych pałacach i dworach. W słupskim zespole szkół zawodów z branży turystyka uczy się młodzież nie tylko z powiatu słupskiego i Słupska, ale również z całego subregionu słupskiego, gdzie także powstają nowe miejsca pracy w tej branży.

Bliskość podmiotów gospodarczych działających w branży gastronomicznej na terenie powiatu w znaczny sposób ułatwia organizację praktyk i staży zawodowych. Dzięki bliskości ich usytuowania i nawiązanej współpracy ze szkołą mogą oni uczestniczyć we współtworzeniu programów praktyk i staży oraz w modyfikowaniu treści podstawy programowej w zawodach. Również uczniom łatwiej jest odbywać praktyki i staże, bo nie muszą tracić czasu na dojazdy, lepiej poznają pracodawców, u których najczęściej podejmują pracę po zakończeniu nauki.

W obu zespołach szkół zawodowych nauczyciele przedmiotów zawodowych posiadają kwalifikacje do nauczania, prowadzą wyspecjalizowane zajęcia, koła zainteresowań i kursy doskonalące. Dziewiećdziesiąt procent nauczycieli ma kwalifikacje do nauczania dwóch i więcej przedmiotów. Kształcenie w wybranych branżach, jest również zgodne z tradycjami powiatu i jego proekologicznym charakterem.

**ZAKRES PLANOWANEGO WSPARCIA DLA UCZNIÓW,  
NAUCZYCIELI I SZKÓŁ**

	Zespół Szkół Agrotechnicznych w Słupsku	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce
Niezbędne formy wsparcia dla uczniów	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże i praktyki zawodowe organizowane u pracodawców,</li> <li>- zajęcia z języka angielskiego zawodowego,</li> <li>- pozaszkolne formy kształcenia zawodowego,</li> <li>- zajęcia nastawione na rozwój kompetencji zawodowych,</li> <li>- zajęcia prowadzone w szkole wyższej, w tym zajęcia laboratoryjne,</li> <li>- warsztaty doradztwa zawodowego;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże i praktyki zawodowe organizowane u pracodawców,</li> <li>- zajęcia z języka angielskiego zawodowego,</li> <li>- pozaszkolne formy kształcenia zawodowego,</li> <li>- zajęcia nastawione na rozwój kompetencji zawodowych,</li> <li>- zajęcia prowadzone w szkole wyższej, w tym zajęcia laboratoryjne,</li> <li>- warsztaty doradztwa zawodowego;</li> </ul>
Niezbędne formy wsparcia dla nauczycieli kształcenia zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże nauczycieli u pracodawców,</li> <li>- kursy i szkolenia doskonalące,</li> <li>- studia podyplomowe,</li> <li>- współpraca z ośrodkiem doskonalenia nauczycieli w zakresie walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej,</li> <li>- sieć współpracy między powiatem, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, PUP, szkołami i pracodawcami w zakresie doradztwa zawodowego,</li> <li>- szkolenie na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną zakończone egzaminem;</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- staże nauczycieli u pracodawców,</li> <li>- kursy i szkolenia doskonalące,</li> <li>- studia podyplomowe,</li> <li>- współpraca z ośrodkiem doskonalenia nauczycieli w zakresie walidacji i certyfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w pracy dydaktycznej,</li> <li>- sieć współpracy między powiatem, poradnią psychologiczno-pedagogiczną, PUP, szkołami i pracodawcami w zakresie doradztwa zawodowego,</li> <li>- szkolenie na egzaminatorów organizowane przez okręgową komisję egzaminacyjną zakończone egzaminem;</li> </ul>
Niezbędne formy wsparcia dla szkół	<ul style="list-style-type: none"> <li>- utworzenie pracowni gastronomicznej wraz z wyposażeniem,</li> <li>- doposażenie pracowni dla zawodów technik architektury krajobrazu i technik ochrony środowiska,</li> <li>- doposażenie pracowni dla zawodu technik analityk.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- doposażenie pracowni dla zawodu technik hotelarstwa</li> </ul>

## **Oferta kształcenia ustawicznego**

W dotychczasowej praktyce edukacyjnej dominuje kształcenie formalne, czyli oparte na stałych pod względem czasu i treści nauki formach, prowadzone od szkoły podstawowej do szkoły wyższej. Tworzący się rynek pracy, nowe technologie, nowe zawody i specjalności powodują, że stopniowo wzrasta znaczenie kształcenia nieformalnego – pozaszkolnego, realizowanego na podstawie kursów, szkoleń czy seminariów.

Najmniejszą uwagę przywiązuje się w dalszym ciągu do kształcenia incydentalnego, będącego rezultatem codziennej aktywności człowieka związanej z wpływem środowiska i wszechobecnych mediów. Tymczasem kształcenie ustawiczne jest podstawowym czynnikiem warunkującym rozwój gospodarczy, szczególnie w warunkach gospodarki rynkowej w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Kształcenie postaw sprzyjających uczeniu się przez całe życie wymaga systematyczności działania już na poziomie szkoły podstawowej. Do zadań szkoły należy uświadomienie uczniom, że wiedza i umiejętności zdobyte w procesie kształcenia formalnego (w systemie szkolnym) stanowią tylko podstawę dalszej edukacji. Szkoła nie jest jedynym miejscem zdobywania informacji, staje się coraz bardziej instytucją uczącą, jak się uczyć. Ta tendencja będzie się rozwijała, stąd też wzrasta rola i znaczenie kształcenia ustawicznego zarówno w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym.

Oferta kształcenia ustawicznego w szkołach zawodowych powiatu słupskiego będzie koncentrować się na doskonaleniu systemu wstępnego kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawie dostępności do kształcenia ustawicznego i szkolenia zawodowego, promowaniu innowacji w procesie kształcenia zawodowego przez m.in. opracowywanie i wdrażanie nowatorskich programów nauczania, materiałów dydaktycznych oraz wykorzystanie narzędzi informatycznych w kształceniu zawodowym. Formami kształcenia dorosłych będą szeroko rozumiane działania umożliwiające potwierdzenie posiadanych kwalifikacji oraz poszerzenie umiejętności zawodowych i społecznych, przede wszystkim poprzez óżnego rodzaju kursy i szkolenia zawodowe.

W powiecie słupskim zaplanowano prowadzenie naboru osób dorosłych na kwalifikacyjne kursy zawodowe i kursy umiejętności zawodowych w zakresie kwalifikacji występujących w nauczanych zawodach. Oferta Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku skierowana do osób dorosłych obejmować będzie kursy z zakresu architektury krajobrazu, języka obcego, obsługi programów specjalistycznych: AUTOCAD, florystycznych, carvingu, prawa jazdy kat. T, podstaw przedsiębiorczości i zasad prowadzenia przedsiębiorczości gospodarczej. Oferta Zespołu Szkół

Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce obejmować będzie kursy: florystyczny, carvingu, barmański, nauki usługiwania, obsługi oprogramowania specjalistycznego, języka migowego w usługach turystycznych i hotelarskich, pilotów wycieczek, rezydentów biur podróży, sprzedaży online usług hotelarskich prawa jazdy kat. B. Rezultatem podjętych działań będzie pobudzenie aktywności zawodowej osób dorosłych. Kurs umiejętności zawodowych obejmuje część efektów kształcenia wyodrębnionych w ramach danej kwalifikacji. Jest to więc o wiele krótsza forma kształcenia. Osoba, która ukończy kurs umiejętności zawodowych, a następnie będzie uczęszczała na kwalifikacyjny kurs zawodowy z zakresu tej samej kwalifikacji może być zwolniona z tej jego części, której dotyczy kurs umiejętności zawodowych. Tak więc uczestnicząc w tych kursach, można rozłożyć przygotowanie do egzaminu potwierdzającego kwalifikację na etapy. W efekcie nauka trwa dłużej, ale jest mniej intensywna. Jest to rozwiązanie bardzo dogodne dla osób pracujących, które często nie mają możliwości zaliczenia od razu całego Kwalifikacyjnego Kursu Zawodowego.

### **Doradztwo edukacyjno – zawodowe**

Głównymi założeniami systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego, obejmującego budowę sieci współpracy i wymiany doświadczeń osób zajmujących się nim na poziomie lokalnym, jest prowadzenie doradztwa już na poziomie szkoły podstawowej, a następnie gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej, z rozszerzeniem współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy. Współpraca z tym ostatnim będzie prowadzona zwłaszcza w zakresie diagnozy potrzeb lokalnego rynku pracy i badania losów absolwentów szkół zawodowych. W celu utworzenia sieci współpracy zostanie powołany Powiatowy Zespół Doradztwa Zawodowego, który będzie identyfikował i koordynował działania doradców zawodowych, współpracował z pracodawcami w zakresie praktycznej nauki zawodu oraz dostosowania sieci szkół zawodowych do lokalnego rynku pracy. Będzie ściśle współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy i Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną. Dostarczy informacji i narzędzi do szybkiego i elastycznego reagowania samorządu na potrzeby rynku pracy oraz niezbędnych dla potrzeb doradztwa zawodowego i programowania, pożądanych zmian w obszarze edukacyjnym. Systemu doradztwa edukacyjno - zawodowego będzie obejmował promocję kształcenia zawodowego, upowszechnianie zawodoznawstwa oraz kompleksowe wsparcie uczniów wszystkich typów szkół w prawidłowym wyborze zawodu. W tym celu zostanie też rozbudowana istniejąca platforma Moodle, dzięki której łatwiej będzie można dotrzeć do uczniów szkół, polepszy się współpraca i wymiana doświadczeń między uczniami, nauczycielami zawodu, pracodawcami i rodzicami. Doradztwo edukacyjno-zawodowe, podobnie

jak inne obszary pracy szkoły, będzie systematycznie monitorowane i poddawane ewaluacji wewnętrznej.

## V. PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

Kształcenie zawodowe należy do tych obszarów edukacji, które powinny być powiązane w sposób bezpośredni z rynkiem pracy. Powiązania te teoretycznie mają charakter sprzężenia zwrotnego, w praktyce obserwujemy jednostronny wpływ rynku pracy na wszystkie podstawowe funkcje szkoły zawodowej. W dłuższej perspektywie szkoły zawodowe i inne instytucje edukacyjne, bez ścisłego powiązania z rynkiem pracy nie będą mogły funkcjonować, ponieważ uczniowie nie będą chcieli się uczyć w szkołach, które nie przygotowują ich do zawodu zapotrzebowanego na rynku pracy.

Dlatego w polityce edukacyjnej w większym stopniu należy uwzględniać priorytety rozwoju gospodarczego, wprowadzać do oferty edukacyjnej szkół zawody, na które będzie zapotrzebowanie, ściśle wiązać je z gospodarką, wprowadzać nowe formy wsparcia dla uczniów, nauczycieli oraz tworzyć i doposażać pracownie zawodowe, zgodnie z obowiązującymi standardami i wymaganiami współczesnego rynku pracy.

Niezbędnym jest powiązanie szkół zawodowych z szeroko rozumianą sferą gospodarki. Chodzi o integrację środowisk edukacyjnych i gospodarczych. Bez tej integracji programy kształcenia i infrastruktura techniczna szkół, a także kwalifikacje merytoryczne nauczycieli będą oderwane od rzeczywistości.

W szkolnym i pozaszkolnym systemie kształcenia zawodowego podstawową rolę powinny spełniać standardy kwalifikacji zawodowych – uwzględniające oczekiwania pracodawców.

Nauczyciele szkół zawodowych powinni być objęci programem cyklicznych, obowiązkowych praktyk w przedsiębiorstwach produkcyjnych i usługowych oraz zapoznawać się z Europejskimi Standardami Kwalifikacji dla Nauczycieli Przedmiotów Zawodowych.

Należy stworzyć możliwość wprowadzenia zajęć z zawodowych przedmiotów w języku obcym (nauczanie dwujęzyczne). Umożliwi to podjęcie zatrudnienia absolwentom szkół zawodowych u pracodawców zagranicznych.

Szkoły zawodowe powinny stać się potencjalnymi ośrodkami realizującymi ideę uczenia się przez całe życie.